

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SEITSMEKÜMNENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Võrumaal
Ööbikuoru Villas

23.-24. mail 2013. a

Kohalviibijad

KHNI liikmed ja asendusliikmed:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Henn Jõks, Riigikohtu kohtunik
Marko Pomerants, Riigikogu õiguskomisjoni esimees (*osales päevakorrapunktide 1-5 arutamisel*)
Rait Maruste, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees (*osales päevakorrapunktide 3-11 arutamisel*)
Norman Aas, riigi peaprokurör
Sten Luiga, advokatuuri juhatuse esimees
Nele Parrest, õiguskantsleri ülesannetes
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Lea Kivi, Riigikohtu kohtunik (*asendusliige*)

Teised osalejad:

Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Tanel Saar, Tartu Halduskohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Priit Pikamäe, Riigikohtu kohtunik
Mari-Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe nõunik
Eveli Kuklane, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonna juhataja
Hanno Pevkur, justiitsminister
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanter
Kätlin Ots, justiitsministri nõunik
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Külli Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Margit Veskimäe, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Hans Moks, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Timo Ligi, Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant (*osales Skype teel päevakorrapunkti 8 arutamisel*)

Juhatas:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees

Protokollis:

Margit Veskimäe, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna

õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 23.05.2013. a kell 11.00

Lõpp: 24.05.2013. a kell 13.00.

Istungi päevakorras on:

1. **05.04.2013. a korralise KHNi 69. istungi protokollki kinnitamine** – Riigikohtu esimees Märt Rask
2. **Kohtute esimeeste aruandlus 2012. a statistika põhjal – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – kohtute esimehed, justiitsministeerium
 - 2.1. **Harju Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Harju Maakohtus 2012. a** – Helve Särgava
 - 2.2. **Tartu Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Tartu Maakohtus 2012. a** – Liivi Loide
 - 2.3. **Pärnu Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Pärnu Maakohtus 2012. a** – Rubo Kikerpill
 - 2.4. **Viru Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Viru Maakohtus 2012. a** – Anne Palmiste
 - 2.5. **Tartu Halduskohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Tartu Halduskohtus 2012. a** – Tanel Saar
 - 2.6. **Tallinna Halduskohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Tallinna Halduskohtus 2012. a** – Villem Lapimaa
 - 2.7. **Tartu Ringkonnakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Tartu Ringkonnakohtus 2012. a** – Kersti Kerstna-Vaks
 - 2.8. **Tallinna Ringkonnakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Tallinna Ringkonnakohtus 2012. a** – Urmas ReinolaMaterjalina lisatud aruanded.
3. **Justiitsministeeriumi võrdlev kokkuvõtte esimese ja teise astme kohtute 2012. aasta menetlusstatistikast – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium
Materjalina lisatud 2012. a põhilised statistilised menetlusandmed.
4. **Ülevaade 2012. aastal Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt Eesti kohta tehtud lahenditest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Maret Saanküll, Marko Aavik
Materjalina lisatud memo.
5. **Kvaliteedijuhtimise väljatöötamine kohtusüsteemis - selle kindlustamise põhimõtted. – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha; Kersti Kerstna-Vaks
Materjalina lisatud kohtute kvaliteedijuhtimise kindlustamise põhimõtted, memo ja kohtute seaduse kavandatavad muudatusettepanekud.
6. **Ülevaade kohtute seaduse muudatustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Marko Aavik, Maret Saanküll, Margit Veskimäe
Materjalidena lisatud memo, eelnõu ja seletuskirja kavandid.
7. **Kohtute kommunikatsioonistrateegia rakendamise tegevused 2013. a – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohus, Eveli Kuklane
Materjalina lisatud memo.
8. **Ülevaade Harju Maakohtu tõhusa õigusemõistmise pilootprojektist – KS §41 lg 3 p 4 alusel** – Helve Särgava
Materjal sisaldub punkti 2.1. materjalis.
9. **Ülevaade KIS 2 projektist – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Timo Ligi
Materjal puudub.
10. **Riigikohtu esimehe parlamendi ettekande tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Märt Rask
Materjal puudub.
11. **Ülevaade KHNi otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Kaidi Lippus, Mari-Liis Lipstok
Materjalina lisatud väljavõte KHNi otsuste tabelist.

Rask: Kas päevakorrale on täiendusi?

Jõks: Mul on ettepanek välja jätta päevakorrapunkt nr 6. Materjal saabus viimasel hetkel, alles 13.05 saadeti eelnõu ja seletuskiri, kuid materjal peab olema edastatud vähemalt kaks nädalat enne. Lisaks arvan, et kohtute seaduse § 41 lg 3 punkti 4 alusel eelnõu KHNis arutamine ei tohiks toimuda nii, et KHN vaatab eelnõu läbi esimesena ja seejärel menetletakse eelnõu edasi argumendiga, et seda on KHNis arutatud ja vastuseisu pole olnud. KHN võiks olla viimane organ, kus selliste konkreetsete eelnõude kohta arvamusi esitatakse.

Rask: Mul on ettepanekud päevakorra täiendamiseks. Esiteks on kohtutes tõusetunud küsimus kohtunike puhkusetasu arvestamisest seoses palgamuudatusega. Oleks hea, kui saaksime küsimust ministri ja asekancleri juuresolekul arutada. Eesmärk on, et puhkusetasude arvestamine toimuks ka sel aastal kõikides kohtuastmetes ühtmoodi, mitte astmete kaupa erinevalt.

Teiseks jäi eelmisel istungil arutatust üles teema seoses kohtumajadega, seoses Tartu Ringkonnakohtu esimehe aruandes mainitud ruumipuudusega sooviks kohtute ruumilisele arengule ka sel korral tähelepanu juhtida.

Kolmandaks võiks anda ülevaate Balti- ja Põhjamaade kohtute haldamise seminarist Poolas, millest võttis osa suur Eesti delegatsioon. Seisukohta KHN selles küsimuses ei kujunda, aga sel teemal tasuks mõtteid vahetada.

Päevakorrapunkti nr 6 väljajätmise osas tahaksin kuulda Justiitsministeeriumi seisukohta.

Lippus: Eelnõu kujunemislugu on ilmselt kõigile teada. KHNis avaldati ka eelmisel istungil eelnõu kohta arvamusi. Oleme pärast seda eelnõu tekstiga intensiivselt töötanud. Pidasime tähtsaks hoida kinni kahe-nädalase materjalide ettesaatmise nõudest ja seetõttu kirjutasime tähtjaks memo valmis. Eelnõu ja seletuskirja väljasaatmiseks jätsime täiendavad kaks päeva põhjusel, et soovisime KHNile tutvustada kõrgema kvaliteediga eelnõu ja seletuskirja, aga me ei jõudnud normitehnikute märkusi õigeaks ajaks üle vaadata. Sel põhjusel otsustasime võtta riski ja saata eelnõu tekst välja hiljem. Me ei teinud eelnõu tekstis olulisemaid muudatusi kui memos kajastatud. Pidasime otsuse tegemisel silmas ka seda, et väga mahukad materjalid saadeti õigeaegselt kaks nädalat enne istungi toimumist välja. Seega ei olnud tõenäoline, et vahepealse kolme päeva jooksul kõik ülejäänud materjalid põhjalikult läbi töötati. Lootsime KHNi liikmete mõistvale suhtumisele ja tahtsime välja tuua parema kvaliteediga eelnõu.

KHNi roll eelnõudele arvamuse avaldamise osas on alles välja kujunemas. KHN on avaldanud soovi arutada eelnõusid enne kui neid laiemale avalikkusele tutvustatakse. See loomulikult tähendab, et meil on eelnõude väljatöötamise protsessi lisandunud veel üks etapp. Eelnõude läbivaatamine tähendab tööd, aga oleme KHNi soovi eelnõude arvamuse avaldamise osas käsitletud sellisena, et KHN avaldas soovi eelnõude läbivaatamiseks tööd teha. KHNi kõige viimasena ärakuulamine ei oleks ilmselt otstarbekas, kuna eelnõu kooskõlastusringile saatmisega loome ettekujutuse, et konkreetset valdkonda reguleeritakse eelnõus välja pakutud viisil. Arvan, et õigusloome protsess muutuks nii segasemaks. Millises etapis eelnõusid tutvustatakse, on oluline küsimus. Märkida tuleb ka seda, et kõik KHNi liikmed saavad eelnõuga niikuinii kooskõlastusetapis tutvuda ja arvamust avaldada.

Päevakorrapunkti number 6 päevakorrast väljajätmise osas palub Justiitsministeerium olla mõistev ja arvestada kolmepäevase tähtaja viivituse põhjuseid.

Rask: Eelnõus on tegemist põhimõttega, mille kohtunike täiskogu on 2007. aastal heaks kiitnud kohtusüsteemi arengu põhimõtete punkti 6 kaudu (Kohtusüsteemi põhiseaduslik ülesanne on õigusemõistmine. Selle ülesande paremaks täitmiseks tuleb kohtusüsteem vabastada õigusemõistmisega või selle vahetu tagamisega mitteseotud kohustustest ning eraldada kohtusüsteemist ka vastavad struktuuriüksused).

On inimesi, kes arvavad, et küsimusega ei pea tegelema ja on ka vastupidiseid arvamusi. Kuskile ei ole kirja pandud, mitu korda KHN eelnõusid arutab. Kui me loeme tänast arutelu esimeseks lugemiseks ja arutelu käigus avaldatakse kriitikat, on võimalik eelnõu enne ametlikule kooskõlastusele saatmist veel lihvida. Leian, et KHN peaks endale reserveerima võimaluse eelnõu mitu korda arutada. Kuna materjal on ette valmistatud, näitaks teema mitteamutamine minu hinnangul KHNi arrogantsust.

Jõks: See, et KHN aprillikuus registrite temaatika arutas, ei ole tõsi. Tegemist on uue teemaga ning aega selle arutamiseks on jäänud väheks.

Pevkur: Meie soov on olnud hoida KHN eelnõu menetlemisel kaasas nii vara kui võimalik. Täna ei pea tulema KHNi poolt ühtegi konkreetsest otsust, pigem on tegemist aruteluga, sest eelnõu muutub selle kaudu kvaliteetsemaks. Alati on võimalik võtta ka formaalne seisukoht, et KHN annab arvamuse ainult ametliku kooskõlastamise käigus või pärast seda ning sellega eelnõu arutamine KHNis piirdub, kuid see ei ole minu arvates mõistlik lähenemine. Mõistlik on eelnõu võimalikult palju arutada. Kuhu arutelu jõuab ja millega see päädib, on arutelu koht. Leian, et KHN võiks eelnõu siiski täna arutada.

Pärsimägi: Otsuse projekti järgi avaldab KHN muudatuste osas arvamust.

Rask: Minu ettepanek on teha eelnõu osas arvamuste voor.

Viiakse läbi hääletus päevakorrapunkti nr 6 ärakuulamiseks selliselt, et eelnõu muudatused kuulatakse ära ning otsus eelnõu kohta tehakse hilisemaks eelnõu menetlemise faasis.

Poolt: 6

Vastu: 4

Erapooletuid: 0

Eerik: Päevakorrapunkte 2.1. ja 8 võiks käsitleda koos, kuna need on omavahel seotud teemad.

Rask: Kolm täienduspunkti kuulame ära enne 10. päevakorrapunkti. 8. päevakorrapunkt kuulatakse ära punkti 2.1. juures.

Viiakse läbi hääletus täiendatud päevakorra kinnitamise poolt.

Poolt: 10

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: Kinnitada päevakord.

1. 05.04.2013. a korralise KHNi 69. istungi protokollide kinnitamine – Riigikohtu esimees Märt Rask

Rask: Kas on protokollidele täiendusi või parandusi?

Täiendusi ja parandusi ei ole.

Viiakse läbi hääletus protokollide kinnitamise poolt.

Poolt: 10

Vastu: 0

Erapooletud: 0

Otsus: KHN kinnitab 05.04.2013. a korralise KHNi 69. istungi protokollide.

2. Kohtute esimeeste aruandlus 2012. a I poolaasta statistika põhjal – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – kohtute esimehed, justiitsministeerium

2.1. Harju Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrahase toimimise kohta Harju Maakohtus 2012. a – Helve Särgava

Särgava: Ettekanne.

Kohtu ülesanne on mõista õigust mõistliku ajaga ja võimalikult kvaliteetselt. Selleks on vaja kohtunikke. Viimasel ajal ei ole olnud probleeme kohtunikukonkursside väljakuulutamise ja kuulutatakse välja võrdlemisi operatiivselt. Näiteks vabastati 16.05 ametist kohtunik Saaremõts ja eile legesin konkursiteadet. Peab märkima, et kandideerijaid võiks rohkem olla.

Õigusemõistmise toimimiseks peab olema ka piisavalt eelarvevahendeid. 2012. a eelarvevahendeid piisavalt ei olnud. Kui tahame õigust mõista kiirelt ja kvaliteetselt, tuleb panustada sellesse ka raha, sest vastasel korral vahetub personal väga kiiresti ning samas on keerukas leida uusi ametnikke, kuna palk on väike. Seetõttu ei olnud võimalik leida igale kohtunikule abipersonali. Meie kohtus on probleemiks olnud ka Eesti Posti töö. Oleme seda probleemi püüdnud lahendada käskjalgade projekti kaudu.

2012. aastal oli kohtu koosseisus 66 kohtunikku, ametis oli 58 kohtunikku. Eelmisel aastal vähenes vanade asjade arv. Vanade asjade tekkimise põhiprobleemideks on Harju Maakohus süüdistatavate tagaotsimine, õigusjärglaste leidmine jms. Kriminaalasjade üldmenetlustes on kohtuesimehel võimalik kohtuasi menetluse venimise tõttu ümber jagada, eelmisel aastal tegin seda 11 korral.

Arvuliselt on ringkonnakohus päris palju tsiviilasjade lahendeid tühistanud (162), nendest osa on tühistatud ka menetlusnormide rikkumise tõttu. Kriminaalasjades tagastas ringkonnakohus 11 asja otsuse motiveerimata jätmise tõttu. Leian, et kogemuste saamisega ei ole alati seotud ka koolitustel käimine, sest näiteks on ühe kõikidel koolitustel käiva kohtuniku otsuste kvaliteet sellele vaatamata kesine.

Ühe kohtuniku suhtes algatati distsiplinaarmenetlus, kuid distsiplinaarkolleegium mõistis ta õigeks. Taandamise avaldusi laekus eelmisel aastal 37, millest 17 rahuldati. Enamikul juhtudest oli taandamine seotud sellega, et menetlusosaline kuulub kohtuniku tutvusringkonda., kuid neljal juhul taandas esimees kohtuniku õigusrahu põhimõttel.

Tähelepanu tuleb pöörata tsiviilasjade kvaliteedile. Samuti tuleb tähelepanu pöörata vanade asjade lahendamisele, mille arvu oleme juba ka vähendanud. Tsiviilasju arutavad kohtunikud on tõstatanud küsimuse statistilises mõttes tühistamise aluste muutmise osas, kuna esimese astme kohtulahendeid tühistatakse seetõttu, et apellatsioonmenetlus lõppes kompromissiga.

Kuna lähemas perspektiivis hakkab kohtunikke palju vahetuma, samuti tuleb noorkohtunike aruandeid vaadata, on tõstatatud küsimus, kas eksamikomisjonil ei võiks olla kaks koosseisu. Samuti tuleks mõelda sellele, kas poleks mõistlik sisse viia noorkohtuniku mentori amet. Noorkohtunikud vajavad suuremat moraalset toetust ja abi.

Kohtus on probleemiks see, et kohtuistungisekretärid peavad helisalvestise ümber kirjutama. Paluksin seisukohta, miks on vaja kirjalikku protokollit teha, kui olemas on helisalvestis. See kergendaks oluliselt sekretäride tööd, kui lindistust ümber kirjutama ei peaks, samas ei ole protokollit helisalvestiselt kuulamine ka EL-is tundmatu.

Rask: Uue aruandluskorra järgi peavad esimehed esitama ka prognoosi, mille mõte on mõelda järgmise aasta eelarvevahendite kasutamisele. Kirjelda, kuidas numbreid prognoosisid.

Särgava: Jätsin prognoosi osa esialgu täitmata, sest prognoos võib pikas perspektiivis väga vales osutada. Samas oleks siiski häbematu, kui ma üldse ei prognoosiks, kuna 2013. a on eelarvevahendeid meile rohkem antud. Arutasime asja majajuhtidega ja analüütikuga. Vaatasin ka statistikat, võrdlesin 2011-2013 kohtuasju, jääkide arvu jms, kuid kõike seda on äärmiselt keeruline teha. Edaspidi jätaks ma prognoosi osa aruandest välja.

Rask: Kui teised kohtujuhid nõustuvad, võiks järgmistel aastatel välja töötada prognoosimise meetodika. Sellisel juhul on prognoosid ka kohtute vahel võrreldavad.

Luha: Arutasime teemat analüütikutega ja ka neil tekkis sama küsimus. Ütlesin ka neile, et kui ei ole näha suuremaid seadusemuudatusi, mis võiksid prognoosi mõjutada, saab teatud prognoose teha ka esimese kvartali pealt. Lisaks saab arvestada, et teisel poolaastal tuleb sisse ca 10% vähem asju kui esimesel poolaastal. Üldjuhul selline meetodika toimib.

Rask: Peaksime vaidluste vältimiseks kujundama kindlad prognoosimise kriteeriumid. Prognoosimise meetodikat võiks arutada detsembrikuu KHNis.

Pikamäe: Ma ei vaidle vastu, et prognoosi mudel võiks olemas olla. Samas kahtlen, kas mudelit on võimalik teha, kuna kohtuasjade arv ei sõltu kohtu tööst, vaid kohtuvälistest suhetest. Kui meetodika olemas on, siis võiks seda järgida.

Pevkur: Hagita menetluste arvu osas on prognoositud peaaegu 40% kasvu. See mõju saab tulla kolmest küljest – 1) majanduses ja ühiskonnas toimuvast; 2) seadusandlikest muudatustest; 3) menetlusorganite töö tõhustamisest. On tõsi, et esimese kvartali pealt õnnestuks järgnevat kolme

kvartalit hinnata. Praegune prognoos on minu arvates mõnevõrra põhjendamatu. Justiitsministeeriumi jaoks oleks esimese kvartali lõpus hea saada kas või mingitki tunnetuslikku tagasisidet, sest riigi tasandil püütakse neli aastat ette vaadata ning justiitsministeeriumil oleks eelarve tegemiseks hea prognoosi ja hinnangut teada.

Kivi: Kas oskad öelda, millest on tingitud tsiviilasjades määruskaebuste tühistamise kõrge hulk?

Särgava: On kindlad kohtunikud, kelle lahendeid tühistatakse menetlusnormide rikkumise tõttu. Kui menetluslikel põhjustel lahendeid tühistatakse, on see väga halb.

Rask: Aruande punkt 2.4. puudutab ka teisi esimehi. Oleme statistikametoodika lihvimisega tegelenud juba 9 aastat. Kas ei oleks mõistlik võtta aruandes esimeeste poolt esitatud ettepanekud ning töötada need läbi ja statistikat vastavalt täiendada?

Luha: Loodan, et saan juba enne suveperioodi statistikametoodika töögrupi käima lükata ning et detsembrikuuks on meil töö ette näidata. Samas tuleb rõhutada, et statistikaga tegelev ministeeriumi ametnik ei asenda KISI, sest KISI baasilt tehakse ka statistikakeskkond.

Jöks: Ettepanekute osas on juttu noorkohtunike mentoritest. Kas küsimus ei ole lahendatav kohtusiseselt, ilma täiendava õigusliku regulatsioonita?

Särgava: On küll võimalik, aga küsimus on rahas. Kohtunikule peaks juhendamise eest maksma lisatasu.

Rask: Mentori sõnal peab kaalu olema. Mentori ja noorkohtuniku suhe ei saa olla puhtalt perekondlik, vaid mentor peab olema väärikas ja autoriteetne isik, kelle arvamusega arvestatakse. Ilma rahata asju kahjuks ei aeta. On hea, kui mentorite praktika tekib kohtupõhise initsiatiivina, aga ettepanek mõelda mentorluse kirjeldamise ja raamistiku peale väärib tähelepanu.

Viiakse läbi hääletus noorkohtunike mentorluse süsteemiga edasitegelemiseks.

Poolt: 10

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Ülevaade Harju Maakohtu tõhusa õigusemõistmise pilootprojektist (p. 8).

Särgava: Menetluskulude jaotamiste menetluste arv on Harju Maakohtus väga suur ja menetlustähtajad on selles valdkonnas olnud väga pikad. Moodustasime ühe kohtuniku juhtimisel menetluskulude lahendamise töögrupi, kus on üks kohtujurist, sekretär ja kaks referenti. Põhimõte on, et kohtujurist lahendab neid menetluskulude taotlusi, mis kohtusse saabuvad. Kohtunik aga tegeleb keerulisemate ja vanade menetluskulude jaotamisega. Loodame, et septembrikuuks oleme suutnud menetluskulude lahendamise sellisel viisil liikuma panna.

Kohtudokumentide kättetoimetamisest põgusalt juba rääkisime. Saab öelda, et dokumentide kättetoimetamine on paranenud.

Esimeste kohtujuristide tööleasumisest hakkab täituma 3 kuud. On selgunud, et on kohtujuriste, kes ei ole sobilikud sellel ametikohal jätkama ning kindlasti peab mõni lahkuma. Palusin neil, kellel ametisse asumisest täitus kolm kuud, kirjutada, mida nad kohtujuristi ametist arvavad. Pean tõdema, et arvamused oli väga head. Paljud ütlesid, et nende eesmärk on perspektiivis saada kohtunikuks ja kohtujuristi ametikoht võimaldab selleks parimat ettevalmistust. Öeldi ka, et tööpinge on äärmiselt suur, aga töö on sisult väga mitmekesine. Ametiga ollakse rahul.

Oleme arengutest vestelnud ka kõikide sekretäridega. Kuna nad näevad, et töötasud hakkavad sõltuma menetlusgrupi töötulemustest, on nad hakanud suurt huvi tundma ka koolituste vastu.

Olen optimistlik ning loodan, et ka teised kohtud saavad projekti läbiviimiseks raha.

Eerik: Kohtujuristidega on töö tõepoolest positiivne. Asjade jääk on väiksem kui kunagi varem. Mõni kohtunik on jõudmas piirini, millest väiksemaks asjade jääk enam minna ei saa, st 100 kohtuasja. Keskmine Harju Maakohtu kohtunike jääk on 130 kohtuasja. Konkreetselt menetlusaja lühendamise ei ole me tegelenud, aga kuna vanade asjade arv väheneb ja kohtuasjade jääk on

väike, on kohtujuristest suurt abi. Kohtujurist erineb konsultandist, kuna kohtujuristil on teatud iseseisvus ja initsiatiiv. Ideaalis võiks asi välja näha nii, et kohtunik lahendab keerulisi vaidlusi ja kohtujurist lihtsamaid asju. Samuti peaks kohtujurist hoidma silma peal kohtuniku kapi seisul, sest kui tähtajad kukuvad, on võimalik asja edasi menetleda. Siis oleks kohtunik vabastatud kõrvalisest tööst ja saaks süveneda keerulisemate asjade lahendamisele. Selle kaudu on võimalik saavutada menetluse kiirus ja menetluse kvaliteedi paranemine raskemates asjades.

Jõks: Harju Maakohtuga on pilootprojekti läbiviimiseks sõlmitud ühiste kavatsuste protokoll, mille kohaselt peab keskmine menetlusaeg olema 100 päeva. Mis juhtub, kui keskmine menetlusaeg on üle 100 päeva?

Eerik: ÜKP kohaselt peab Harju Maakohtu menetlusaeg selle aasta lõpuks olema 150 päeva.

Aavik: Rahastus on toimunud kokkuleppe alusel ja kokkulepe on sõlmitud kaheks aastaks. Seega on ka eesmärgid püstitatud kaheks aastaks. 100-päevane menetlusaja eesmärk on püstitatud teise aasta lõpuks. Esimesel aastal tuleb saavutada menetlusaeg 150 päeva. Me ei oska öelda, mis kahe aasta pärast juhtub, kuid paljuski oli pilootprojekt vastastikuse usalduse küsimus ning selle eesmärgiks on näidata investeringute tegemise üle otsustavatele inimestele, et kohtusüsteem on tulemuslik. Kui Harju Maakohus suudab püstitatud eesmärgi täita, loob see palju lisaeldusi kogu kohtusüsteemi rahastamiseks. Kui lisaraha ei tule ja Harju Maakohus püstitatud eesmärgi ei täida, võib olla vajadus eraldatud raha ümberjagamiseks.

Paus 12.45-12.55

2.2. Tartu Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tartu Maakohtus 2012. a – Liivi Loide

Loide: Ettekanne.

Tartu Maakohtul on palju kohtumajasid ning meie jaoks on seega oluline õigusemõistmise säilitamine väikestes majades. 35 kohtuniku ametikohast olid 2012. a täidetud 30. 2012. a põhieesmärk oli sellest tulenevalt õigusemõistmise säilitamine ning seda eeskätt Valgas, kus oli olukord kõige keerulisem. Kuna kohtunikke on vähe, on Tartu Maakohtus tekkinud olukord, kus kohtunikud kulutavad palju aega erinevate maakondade vahel sõitmiseks, sest lahendatakse ka teiste kohtumajade asju. Käesolevaks ajaks on olukord veidi leevenenud. Kaks kohtunikukonkurssi on lõpule jõudmas ning kõikides menetlusliikides, välja arvatud väärteomenetluses, vähenes ka kohtusse saabunud asjade arv. Oma kirjalikus ettekandes märkisin, et kuna meil on väikesed majad, oleme aruande analüüsi teinud koormuspunktipõhise. Koormuspunktipõhiselt saab öelda, et saabunud asjade arv vähenes. Kui vaadata saabunud asju arvukselt, siis on näha, et üks kohtunik on saanud 824 asja, samas kui teine on saanud 268 asja, kuid nende koormus on olnud sama.

Tartu Maakohtu menetlusajad on lühenenud. Näha on vähe spetsialiseerunud kohtunike ja mittespetsialiseerunud kohtunike menetlusaegades – spetsialiseerunud kohtunike menetlusaeg on lühem.

Asju saabub rohkem kui oleks koormuspunktipõhiselt ühe kohtuniku normaalne koormus. Koormust tõstis see, et 14% Tartu Maakohtu kohtunike ametikohtadest oli 2012 a täitmata. Abistavat personali oli samuti vähe. Väga suur osa abipersonalist olid tähtajalise lepinguga, mistõttu on raske leida head personali. Oleme asju ümber jagades püüdnud erinevate majade koormust ühtlustada. Oleme Valga kohtumaja asju ümber jaganud Jõgeva, Põlva, Tartu ja Võru kohtumajadesse, mistõttu Valga asjade arv langes 36%. Peale asjade ümberjagamist on saavutatud oluliselt parem koormuse tase.

Olen lasknud Tartusse välja kuulutada täiendavate konsultantide konkursid. Loodame, et saame selleks Justiitsministeeriumil ka lisaraha. Kui ei saa, siis kasutame ÜKP raames motivatsioonifondi antud raha.

Vanu kohtuasju oli 2012. a 107, nende osakaal asjade arvust moodustas 3%.

Tsiviilasjades kaevati edasi keskmiselt 7% lahenditest ja tühistati täielikult 1,3% edasikaevatud lahenditest. Otsustest tühistati 1,6%, määrustest 1,2%. Kriminaalasjade otsustest tühistati täielikult 0,2% ja määruskaebustest 0,9%. Väärteoasjades ei tühistatud ühtegi otsust, määruskaebustest tühistati 0,5%.

Kohtu fookuses on abipersonal.

Rask: Oled märkinud, et üks kodanik pöördub pidevalt kaebustega kohtu poole. See on teema, mis vajab läbitöötamist.

2.3. Pärnu Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Pärnu Maakohtus 2012. a – Rubo Kikerpill

Kikerpill: Ettekanne.

Mul on heameel tõdeda, et kõik kohtunikukohad on Pärnu Maakohtus praegu täidetud. Mure on selles, et järgmisel aastal saab pensioniealiseks üks kohtunik ja lähema viie aasta perspektiiviga veel vähemalt pooled kohtunikest.

Tsiviilasjade arv on Pärnu Maakohtus vähenenud. Kriminaalasju on samas saabunud rohkem paeagu kõikides liikides. Leian, et menetlusajad on meil olnud stabiilsed, mõnevõrra oleme menetlusaega ka vähendanud.

Kuna tsiviilasjade arv väheneb, loodame ka menetlust kiirendada. Käesoleva aasta alguses on mõnevõrra tähtjaid pikenenud, kuid pigem on probleem vanade asjadega. Pärnu Maakohtus oli üks 14 aastat vana kohtuasi, mis oli peatatud haldusasja lahendamise tõttu, kuid suutsime selle nüüd ära lahendada. Kohtuasjade kvaliteedi osas tuleb tõdeda, et kohtunikud teevad häid otsuseid ja määrusi. Edasikaebusi on suhteliselt vähe, näiteks tsiviilasjades on edasi kaevatud vaid 83 asja, muutmata jäid neist 50. Kriminaalasjades on olukord sama. Tsiviilasjades puudutavad edasikaebused eeskätt pankrotimenetluste määruseid. Ettepanek on selles osas kohtunikele koolitusi teha. Ka esitatakse palju kaebusi menetluskulude kindlaksmääramise lahenditele.

Pärnu Maakohtus algatati kaks distsiplinaarmenetlust - üks kohtuniku suhtes ja üks ametniku suhtes. Üldiselt leian, et õigusemõistmine on Pärnu Maakohtus toimunud korrakohaselt. Sellele aitab kaasa ka analüütik. Oleme välja töötanud korra, kuidas kohtunike ja ametnike poolt tehtud vigu edaspidi vältida.

Kuna osa prokuröride ametikohti on täitmata, on menetluste järjekorrad pikad. Prokuröride hõivatus tõttu ei saa me teatud asju lahendada. Olen kuulnud, et minister on prioriteedina lubanud prokuröride ametikohtade täitmist. Loodame, et see nii ka toimib ning et pilootprojekt ka Pärnu Maakohtusse jõuab.

2.4. Viru Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Viru Maakohtus 2012. a – Anne Palmiste

Palmiste: Ettekanne.

Aruande tegemise ja tänase päeva vahel on toimunud mõned positiivsed muutused. Viru Maakohtus on 30 kohtunikukohta, täitmata kohti oli 2012. a 5, üks kohtunik oli lapsehoolduspuhkusel. Toimus kaks kohtunikukonkurssi, veebruaris läbi viidud konkurss luhtus, septembrikuu konkursiga sooviti täita 2 kohta. Selle tulemusel oleme 17. juunist juurde saamas uue kolleegi. Augustist tuleb tagasi tööle ka lapsehoolduspuhkusel olev kolleeg. Seega saame 2 kohtunikku sel aastal võrreldes 2012. a juurde. Viru Maakohtus on 4 kaheaastase teenistuspikkusega kohtunikukandidaati, kuid nende teenistus veel lõppema ei hakka. Eile kuulutati uus konkurss kolmele kohtuniku ametikohale. Veebruarikuus toimunud kohtunikukonkursil oli kaks kohta ja seitse kandidaati, loodame ka kolmele kohale suurt konkurssi. Mis puudutab personali, siis osa ametnikest olid 2012. a teenistuses ÜKP alusel, osad asendasid ajutiselt äraolevaid teenistujaid. 2013. a on kõik ametnikud alaliselt teenistuses, kuid tuleb märkida, et personali leidmisega on raskusi. Raskused on põhjustatud eeskätt keeletasemest ja haridustasemest, mis on seotud ka palgatasemega.

Mis puudutab õigusemõistmise poolt, siis ka Viru Maakohtus on vähenenud sissetulevate asjade arv nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades, kuid sissetulevate asjade arv on suurenenud väärteoasjades. Prognoosi kohaselt suureneb väärteoasjade arv ka 2013. aastal. Kohtuasjade kvaliteedi osas on näha, et rohkem rõhku tuleb asetada tsiviilasjade lahendamisele, kuna täieliku tühistamise protsent selles menetlusliigis on kõige kõrgem. Tühistamise põhjuseks tsiviilasjades on enamasti menetlusnormide rikkumine. Kriminaalasjad on ringkonnakohtust Viru Maakohtusse tagastatud enamuses põhjenduste lisamiseks ning reeglina samale koosseisule. Distsiplinaarmenetlusi kohtunike ega ametnike osas eelmisel aastal läbi ei viidud.

Meie kohtus on kõige suurem menetlusaja probleem kriminaalajade üldmenetlustes. Olen 2012. a välja andnud ka lubasid kahe kriminaalaja üldmenetluse paralleelseks lahendamiseks. Praegu menetluses olevad asjad on osal kohtunikest määratud istungitele 2015. a juunis. Kuna on teada, et tuleb tagasi lapsehoolduspuhkusel olev kolleeg, saame kõige kaugemale määratud istungitega kohtuasju talle ümber jagada ning loodetavasti jääb viimane istungi aeg selle tulemusena 2014. aastasse. Asju tuleb kogu aeg siiski juurde. Kui varem oli istungite määramisel probleem advokaatides, kes oli hõivatud, aga järjest enam kerkib küsimus prokuratuuriga seoses, kuna piirkonnas on prokuröride puudus. Ida-Virumaal on teravdatud tähelepanu maksuasjadel ning menetlusosaliste grupid on väga suured, mistõttu menetlus venib rohkem. Advokatuurile tahan samuti südamele panna Helve Särkava poolt tõstatatud probleemi menetlusdokumentide kätetoimetamise osas.

Rask: Tõstatasid teema Ida-Virumaa palgakoeffitsiendist seoses kohtuametnike keeleprobleemi ja kakskeelse asjaajamisega. Minu arvates on probleem Ida-Viru spetsiifikas ning sellest ei saa mööda vaadata. Minu ettepanek ministriale on sellise olulise probleemi lahendus valitsuse tasandil põhjalikult läbi mõelda. Probleemi lahendamiseks tuleb anda lähenemisnurk. Kas selleks on perfektne kakskeelsus või midagi muud, aga palgaerinevus peab olema põhjendus, kusjuures põhjenduseks ei saa olla Ida-Virumaa eripära. Minu arvates ei saa kohtuametnike kohti Ida-Viru piirkonnas täita ilma, et seal rohkem palka pakutakse.

Palmiste: Probleem on ainult Jõhvis ja Narvas.

Rask: Probleem ei puuduta ainult kohtusüsteemi, vaid ka muid valdkondi. Millised on poliitikute mõtted?

Pevkur: Ida-Virumaa tegevuskava on Valitsuses arutusel olnud. Kui palju, kas ja millisesse sektorisse täpsemalt panustada, on jäetud iga valitsemisala enda otsustada. Mingis ulatuses annavad vajadusest signaali äsja välja kuulutatud kohtunikukonkursid. Kui jääme konkurssidega ka tõusnud palgaga hätta, on signaal tugevam. Arvan pigem, et esimeses järjekorras tuleks analüüsida kohtunikukonkursse muutunud tingimustes ning järgmiseks on küsimus abipersonalis, kelle puhul Ida-Virumaa lisakoeffitsiendi võimaldamine on isegi kiireloomulisem kui kohtunike puhul.

Rask: Me võime öelda, et asjaajamiskeel ja riigikeel on eesti keel ning et Ida-Virumaal peaksid kõik rääkima eesti keeles, kuid probleem ei ole ainult kohtuametnikes.

Pevkur: Igal juhul on kohtupersonali jaoks kakskeelsuse saavutamiseks vaja mingisugust muudatust ja see on suure tõenäosusega möödapääsmatu. Olen ka avalikult öelnud, et minu jaoks on personalitasude osas kaks prioriteeti kohtureformi jätkamine ja kohtupersonali suunatav raha ning prokuröride palgatase. Nendes valdkondades on probleeme näha eriti Viru piirkonnas.

Kivi: Tuleb tunnistada, et kolmandat aastat järjest on kriminaalajade üldmenetluse menetlusajad Viru Maakohtus hullemaks läinud. Seepärast ei saa ma aru tööjaotusest, et heade kriminaalteadmistega noored kohtunikud pannakse Viru Maakohtus tsiviilasju lahendama, kui kõige raskemad probleemid on just kriminaalajadega seotud. Olen kuulnud, et Rakvere kohtumajas hakkas kohtunik ühte üldmenetluse kriminaalaja arutama 31.05.2012 ning terve aasta ei saanud ta ühtegi uut asja. Lõpuks mitu kohtuasja liideti ja nüüd on menetluse lõpp planeeritud 2015. aasta sügisesse. Millist kohtuasja arutatakse nii kaua? Kui palju seal süüdistatavaid on? See ei ole normaalne olukord. Selles asjas puudub edasine väljavaade.

Palmiste: Täna on olukord muutunud. Kohtunikule jagatakse ka uusi asju.

Kivi: Rakveres on kaks prokuröri, kes saavad üldmenetluse asjades istungitel osaleda. Kui palju on Jõhvis ja Narvas prokuröre, kes üldmenetluse asjade istungitel osaleda saavad?

Aas: Rakveres on 1 ringkonnaprokurör ja vanemprokurör, Jõhvis on 2 eriasjade prokuröri ja 4 ringkonnaprokuröri, Narvas on 1 ringkonnaprokurör ja üks vanemprokurör.

Kivi: Millal jõuab õigete instantsideni arusaamine, et prokuratuur ei ole prokurörid, vaid prokuratuur on institutsioon? Miks ei saa muuta põhimõtet, et kõik prokurörid tohiks käia üldmenetluse istungitel ning oleksid suutelised võistlevat menetlust läbi viima?

Aas: Prokuröriabide palk on umbes 30% madalam kui ringkonnaprokuröridel, kuid neile tuleks sellisel juhul võrdset palka maksta. Selleks tuleks kas oodata rahalaeva või alandada ringkonnaprokuröride palka.

Kivi: Ma ei ole kindel, kas palk peaks kõikidel prokuröridel olema ühesugune ja et kõik prokurörid peaksid kohtus käima ühepalju, kuid üldmenetluses on sisulisi asju väga vähe, sest statistika kohaselt lahendatakse 10 asjast 6 kokkuleppega. Aastaid on räägitud sellest, et prokurörid on üle koormatud. Eesti riigile läheb väga palju maksma see, et maksuasja uuritakse 7 aastat, siis menetletakse mitu aastat kohtus ja 12. aastal jõuab see Riigikohtusse. Maksumaksja maksab kogu menetluse kinni. Ma ei julge öelda, kui kalliks läheb Eesti riigile mõistliku ajaga menetluse lõpetamine maksma.

Aas: Paar aastat tagasi tehti seadusemuudatus, mille alusel sõlmivad kokkuleppeid sageli ka prokuröriabid.

Kivi: Kuskil on järelikult ressursid olemas. See pole lahendus, et Tartu parimad prokurörid lähevad Virumaale.

Rask: Teema väärrib tähelepanu.

Lõuna kell 14.00-15.00

2.5. Tartu Halduskohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tartu Halduskohtus 2012. a – Tanel Saar

Saar: Ettekanne.

Tartu Halduskohtus oli eelmise aasta alguses üheksast kohtunikukohast täidetud kaheks, alates maikuust olid kõik kohtunikukohad täidetud, kuid juba oktoobrist loodi Jõhvi kohtumajja täiendav kohtunikukoht, mis on käesoleva ajani täitmata. Kohtunikukoha täitmiseks on toimunud kaks konkurssi, kuid need mõlemad luhtusid. Esimesel konkursil ei esitatud ühtegi avaldust, teisel konkursil esitati üks avaldus, kuid see võeti tagasi. Eeltoodu näitab, et kohtunikukohtade täitmiseks pole siiani piisavalt midagi tehtud ning ressursid, mis on sõsarametnikel advokaatide ja prokuröride näol, ei ole piisav selleks, et tagada kohtunikukohtade täitmist. Tartu Halduskohtus ei ole hetkel ametis ka ühtegi kohtunikukandidaati.

Kohtuteenistujate kaader oli püsiv, liikumist peaaegu ei olnud. Samas on teenistujate rahulolematuse kasv üha rohkem tunnetatav ja võib öelda, et töötame usalduskrediidi peal. Hetkel on teenistujad veel valmis oma kohuseid täitma, aga kui kriitiline piir saab ületatud, võivad tagajärjed olla suhteliselt kurvad.

Kohtuasju laekus 2012. a Tartu Halduskohtusse selgelt vähem kui aasta varem. Sisuliselt on kogu saabunud asjade arvu vähenemine toimunud vangide kaebuste arvelt. Tendentsi põhjenduse osas ei ole analüüsi teinud, kuid võimalik, et osaliselt tuleb kiita nii Jõhvi kui Tartu Vanglat vaiete läbivaatamises. On ka võimalik, et osaliselt on abi möödunud aasta alguses jõustunud HKMS-il ja selle menetlusabisätetel. Seetõttu on toimunud olulises osas ka asjade raskusastmete struktuurimuudatus. Raskemate asjade osakaal on suurenenud nii maksuasjade kui ka riigiabi ja PRIA aktide peale esitatud kaebuste arvelt. Olulise kaebuste arvu vähenemise juures võiks eeldada, et see on kaasa toonud menetluse kiirenemise, kuid tegelikkuses on asi olnud vastupidi. Vähenemine on toimunud kiiremate asjade arvelt ning seetõttu on keskmine menetlusaeg hoopis pikenenud. Positiivsena võib välja tuua, et jätkuvalt on lahendatud rohkem asju kui samal perioodil kaebusi esitati. See tähendab, et kuigi menetlusaeg ise on pikenenud, on asjade jääk samal ajal vähenenud.

Tartu Halduskohtus on probleemid eeskätt õigusemõistmise kvaliteediga. Olen nõus, et see statistiline näitaja, mis räägib tühistatud asjade protsendist, ei ole üks-ühene ja iga tühistatud lahend ei ole alati etteheide kohtunikule. Kuna apellatsioonimenetluses tühistatud lahendite osakaal ületab 1/5 ja määruskaebemenetluses on see olnud umbes 1/6 juures, siis saab öelda, et parandamisruumi on eelkõige just määruskaebuste osas. Kvaliteedi parandamine on oluline ka

seetõttu, et kohtumenetlus iseenesest peaks olema kohtunikule kõige selgem ja paremini teostatud valdkond. Menetluse läbiviimise olulised eksimused toovad omakorda kaasa menetluse venimise ja kujundavad menetlusosaliste suhtumist kohtu pädevusse. Teise probleemse valdkonnana võib välja tuua, et mitmes asjas on ringkonnakohus olnud sunnitud tühistama halduskohtu lahendi teistkordselt. Eelmisel aastal tegi ringkonnakohus Taru Halduskohtu lahendite analüüsi. See põhines kahjuks 2011. aasta lahenditel, mis omakorda tähendab, et halduskohtu lahendid, mida ringkonnakohus läbi vaatas, olid veel vanemad, kuid osa välja toodud puudusi on üldisemat laadi ega seostu lahendi tegemise perioodiga. Kohtunikud on lubanud neid puudusi edaspidi arvestada.

Kaebusi kohtunike tegevuse kohta, mis oleks viinud distsiplinaarmenetluseni, 2012. a Tartu Halduskohtus ei olnud.

Kohtuametnike osas tundub, et on tööd liiast seoses paberdokumentide ja elektrooniliste dokumentide pidamise paralleelsusega.

Rask: Puudutasid kohtulahendite hindamise teemat. Kas suudad välja pakkuda mingisuguse meetodilise lähenemise, mis võiks olla aus ja õiglane ja mille abil saaks pärast mõningast analüüsi selgelt välja tuua kitsaskohad, mille kaudu oleks võimalik suunata kohtunike koolitusi ning anda tagasisidet seadusandjale?

Saar: Minu arvates ei ole olemas imeviitsa, mille alusel öelda, kas kohtunik töötab hästi või halvasti. Kui seada eesmärgiks kohtuniku töö õiglane hindamine, siis nõuaks see kohtuniku kõrvale täiskohaga abilise võtmist või tugevat sisulist analüüsi.

Rask: Paljudes riikides on n-õ tarkade kogud, kuhu on koondatud kohtunikud, advokaadid, õigusteadlased jt ning mille arvamust aktsepteeritakse iga menetlusseadustiku muudatuse puhul. Mida sellest arvad? Halduskohtutel on uus menetlusseadustik, mille rakendamine loksab pika peale paika, aga kas Eestis ei võiks samuti olla nii, et n-õ tarkade kogu ütleb, kas menetlusseadustikku peaks muutma või mitte.

Saar: Võib-olla on puudu jäänud pigem analüüsist, st et ei ole läbi mõeldud, mida üks või teine muudatus tegelikult kaasa toob ja kas see võiks ka oodatava tulemuse kaasa tuua.

Saarmets: Kas Tartu Ringkonnakohtu lahendite analüüsist tulid välja lahendite tühistamise tegelikud põhjused?

Saar: Põhjuseid on erinevaid, aga läbivalt võib välja tuua uurimispõhimõtte eiramise.

Pappel: Tõepoolest kumab Tartu Halduskohtu lahenditest läbi kiirustamist, aga olukord ei ole hull. Omaette küsimus on seaduse tõlgendamine. Kui ringkonnakohtu tõlgendus sättest erineb esimese astme kohtu omast, ei ole see nii oluline probleem, mida kohtunikule ette heita. Samas meenus mulle, et on tehtud ettepanek näiteks sätte kommentaari juurest sätte tõlgendamise osas tehtud ringkonnakohtu lahendite kajastamiseks.

Saar: Koostame ise kokkuvõtteid Tartu Ringkonnakohtu lahenditest ja saadame need kohtunikele ja konsultantidele laiali. Tegemist ei ole konkreetse süsteemiga, aga midagi siiski sätete tõlgenduse ühtlustamise osas toimub.

Pappel: Süsteemne võimalus parandaks ka ühtse praktika tekkimist.

Rask: Peame ühelt poolt elektroonilist ja teiselt poolt pabertoimikut. Kujutan ette, et selline praktika kestab veel kaua. Tegemist on tõsise teemaga.

Aavik: IKT arengukava näeb ette paberivabale menetlusele üleminekuks kohtu sees mõne aastase üleminekuperioodi. Kõige varem toimub paberivabale menetlusele üleminek 2015. aastal. Varem ei saa elektroonilisele toimikule üleminek toimuda, sest kohtupersonal ega tehnoloogia pole selleks valmis. Kui minna paberivabale menetlusele üle järsult ja kiiresti, ei ole selleks keegi valmis. Hetkel võib mõni töö kohtus tunduda ebaratsionaalne, aga pikemas perspektiivis muutub see ratsionaalseks. Loomes praegu eeldust selleks, et kõik kohtusse saadetud materjalid oleksid elektroonilised ja AETi kaudu iga kell kättesaadavad.

Rask: Probleem on tõsine ja taandub kokkuvõttes rahale. Topeltdokumenteerimine on kallim kui üks või teine eraldivõetuna. Kui ametnike töömaht on suurem, tuleb seda kompenseerida. Arengu vastu iseenesest keegi ei ole, aga probleem tekib, kui ametnikud ei jõua tööd ära teha.

Aavik: Tehnoloogia arendamisse investeeritakse väga palju. Kunagi varem ei ole tehnoloogia arendamise valdkonnas nii suuri investeeringuid tehtud. Ka kohtusüsteemi suunatakse selle valdkonna arendamiseks, sh personali arendamiseks, lisaraha. Leian, et oleme teinud parimad valikud. Kui tuleb välja vastupidine, siis tuleb ka otsused ümber hinnata.

Pevkur: Ajalugu meenutades saab öelda, et ka ID-kaardi süsteemi sissevõimise osas oli tõsiseid skeptikuid. ID-kaardi süsteemi hinnati mõttetult kalliks ja ebaotstarbekaks, kuid praegu saab öelda, et ID-kaart on oma teenuste valikus olnud siiski kasulik. Näiteks digiteerib Armeenia ära kõikide isikute isikuandmed alates 1926. aastast, kuna siis on kõikide isikute isikuandmed riigiasutustele ja teistele kättesaadavad. Kuigi praegu ei pruugi nii tunduda, on digiteerimine pikemas perspektiivis siiski mõistlik.

Rask: Küsimus on selles, milliste vahenditega dokumentide digiteerimist läbi viiakse.

Aavik: Ootame vastavasisulisi Tanel Saare ettepanekuid eelarveläbirääkimistel.

Pappel: Kui pabertoimikud ära kaovad, kust siis kohtunik lahendit koostades menetlusdokumente loeb? Kas töökohta tuleb teine kuvar?

Aavik: Jah, kohtusse luuakse kahe kuvariga töökohad.

Pevkur: Võimalik on kasutada mitut akent, samuti on probleemi lahendamiseks olemas erinevaid IT-lahendusi. Inimestel, kes tuginevad kirjutamisel kümnetele allikatele, ei ole laual kümnet arvutit.

Aavik: Paber ega printerid ei kao kohtutest ära ning neid on võimalik jätkuvalt kasutada. Kui kohtunik leiab, et on dokument vajalik ja mugav välja printida, on see võimalus jätkuvalt olemas. Õiguslikus mõttes on aga toimik digitaalne.

2.6. Tallinna Halduskohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tallinna Halduskohtus 2012. a – Villem Lapimaa

Lapimaa: Ettekanne.

2013. a on alanud teistsuguselt, hetkel on kaks kohtunikukohta vakantsed ja kaks kohtunikku on siirdunud lapsehoolduspuhkusele. Üks kohtunik läheb aasta lõpus pensionile. Seega on viiendik kohtunikukohtadest täitmata ja olukord nutune. Loodame siiski saada vakantsed kohad täidetud veel selle aasta jooksul. Lisaks ootab suur kohtunike lahkumine ees 2016. aastal, mil pensionile läheb 3 kohtunikku. Peame ka selleks hakkama ettevalmistusi tegema. Viimane aeg on välja kuulutada kandidaadikonkursid.

Vanade asjade arv väheneb jätkuvalt. Kui eelmise aasta juuni lõpus oli vanu asju 95, siis tänase päeva seisuga on vanu asju 65. 2013. a esimese nelja kuu põhjal võib eeldada, et sissetulevate asjade arv kasvab oluliselt ning olukorras, kus paljud kohtunikukohad on ootamatult täitmata, võib ka keskmisele menetlusajale negatiivset tendentsi prognoosida.

Advokaatuuril soovitaks tähelepanu pöörata dokumentide kättesaamise kinnitamise teemale. Samuti ei leia me haldusasjades riigi õigusabi osutajaid. Olen selle kohta ka kirja koostanud. Probleem on selles, et advokaadid, kes haldusasjades RÕA osutajaks määratakse, ei ole reeglina varem halduskohtus käinud, mistõttu nende kasutegur halduskohtumenetluses ei ole nii suur kui tsiviil- ja kriminaalkohtumenetluses. Minu ettepanek oli tõsta halduskohtus riigi õigusabi osutavate advokaatide tasumäära.

Hollandis saime hea idee, kuidas kohtulahendi kvaliteedi kohta tagasisidet anda. Konkreetse kohtuniku lahendite lõikes analüüsi tegemine on väga aja- ja ressursimahukas töö. Hollandlased on välja mõelnud sellise süsteemi, et kõrgema astme kohtunikud saavad endale n-ö kontroll-lehed, kus märgivad linnukestena ära kohtulahendi puudused. Sellist kontroll-lehte on suhteliselt lihtne täita ning see ei võta palju aega. Kontroll-lehe kaudu saab kohtunik parema tagasiside ja

info, samuti on kontroll-lehe põhjal võimalik hinnata menetluste kvaliteeti menetlusliikide ja kohtunike lõikes.

Eelnevalt tõstatatud mentori teemat me kindlasti toetame ja leiame, et noorkohtunikud vajavad autoriteetsset ja kogunud kohtunikku enda kõrvale. Selle küsimuse lahendamisel võiks kõne alla tulla ka vanemkohtuniku küsimus.

Kivi: Millest tuleneb suhteliselt suur määruskaebuste tühistamise või muutmise protsent?

Lapimaa: 25% halduskohtute määrustest tühistatakse ringkonnakohtus. See number on stabiilne läbi aastate. Minu arvates on ka apellatsioonkaebuste puhul protsent sama.

Kivi: Määruskaebus tähendab kaebust menetluslike asjade käigu peale. Millest see tuleneb, et menetluse läbiviimise peale kaevatakse? Kas halduskohtumenetlus on nii keeruliseks aetud?

Lapimaa: Jään kahjuks vastuse võlgu.

Pärsimägi: Tekib küsimus, kas mentorluse idee sidumine lisatasuga on hea idee.

Rask: Minu arvates on kohtunik on ametisse nimetatud ette nähtud korras ja igal menetlusosalisel on õigus, et tema asja arutab kohtunik, mitte ametinimetuse poolest vanemkohtunik või noorkohtunik. Vanemkohtuniku ja mentorluse teemad vajavad läbitöötamist, aga kindlasti tuleb võtta juurde küsimus sellest, kuidas asi menetlusosalisele välja paistab.

Pevkur: Motiveeritud inimese käitumismuster on teistsugune ja meil ei tohiks midagi olla selle vastu, kui motiveeritusega kaasneb ka kvaliteedi tõus. Küsimus on selles, et kui kohtusüsteemi lisaraha tekib, siis kas on mõistlik suunata raha abipersonali palkadeks, kohtujuristidele, kordnikele või kohtunikele.

Jöks: Minu arvates ei ole mõistlik tegeleda vanemkohtuniku institutsiooniga. Selle järgi ei ole vajadust. Ma ei ole selle poolt, et panna küsimus Justiitsministeeriumi tööplaani, sest on palju muid asju, millega ministeerium peab tegelema.

2.7. Tartu Ringkonnakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tartu Ringkonnakohtus 2012. a – Kersti Kerstna-Vaks

Vaks: Ettekanne.

Arvan, et Tartu Ringkonnakohtule oli 2012. a stabiilsuse saavutamise aasta. 14 kohtuniku ametikohta saime täidetud alates 01.03.2012. Eelmise aasta tippsaavutus oli 15. koha kohtusse saamine. Koormuspunkte vaadates saab öelda, et koha eraldamine oli õige otsus. Vaatamata sellele on kohtu ülekoormus 15%. Koormus jaguneb kolleegiumide vahel erinevalt.

Probleem on ka selles, et seoses ÜKP-dega, mis ühtpidi on aidanud kohtusse ametnikke juurde saada, on tekkinud olukord, et uute kolleegide osakaal oli põhimõtteliselt 50% konsultantidest. Tartu Ringkonnakohtus on kokku 13 konsultanti ja aastal 2012 on nendest vahetunud 7. Seega on stabiilsuse toomine problemaatiline. Kolleegiumide tööd hinnates saab öelda, et kriminaalkolleegiumiga probleeme ei ole. Kuigi kriminaalkolleegium on 10% ülekoormatud, on nad võimelised ülekoormuse ära lahendama. Tsiviilkolleegiumi ülekoormus on 17%, seejuures ei ole arvestatud esimehe osalist asjade lahendamise koormust. Halduskolleegium on Tartu Ringkonnakohtu murelaps. Kuigi halduskolleegiumisse lisandus kohtunikke, on menetlustähtjad nii määrus- kui ka apellatsioonkaebuste osas hoopis pikenenud. Tähtaegade probleem on tõsine, aga mul on rõõm öelda, et enamus vanu määruskaebusi on praeguseks lahendatud. Kahe konsultandiga sõlmisime kohtunike abistamiseks individuaalseid soorituskokkuleppeid. Kardan, et seetõttu võib venida apellatsioonkaebuste menetlemine. Probleeme on HKMS §-s 100 ette nähtud menetluse kiirendamise taotluste lahendamisega, kuna ringkonnakohtu eripära on selles, et kui esimese astme kohtus on kõik tõendid korralikult kogunud ja vaja on teha ainult lahend, siis asi seisab ootejärjekorras. See, et asi kuni oma järjekorranä jõudmiseni seisab, ei ole ringkonnakohtu lahendada. Meie õnneks on esimeses kvartalis saanud oluliselt vähem haldusasju, mis annab meile olulist ressursi juurde vanade asjadega tegelemiseks ja tähtaegade lühendamiseks.

Distsiplinaarasju algatatud ei ole. Küll aga sai saadetud tähelepanekud ühe vandeadvokaadist pankrotihalduri asjus, keda on ka karistatud.

Sain inspiratsiooni Marko Aaviku arusaamisest, mille kohaselt tuleb võimaliku kohtusüsteemi suunatava rahaga kohtud korda teha. Priit Pikamäe ütles, et menetlusajad sõltuvad sellest, kui palju on kohtunikke ja kui palju on asju. Tartu Ringkonnakohus vajab tsiviilkolleegiumisse kuut kohtunikku. Küsimus on ka selles, et ringkonnakohus ei mahu oma ruumidesse ära. Kohtudirektor väidab mulle, et ka prokuratuur küsib endale ruume juurde, kuid leian, et prokuratuur ei pea ringkonnakohtule nii lähedal asetsema. Teiseks on küsimus selles, kuhu me ära mahume. Võib-olla tuleb mõelda ka Priit Pikamäe ideele, kes arvab, et teatud osa kriminaalasjade üldmenetlusasjadest peaksid saama alguse ringkonnakohtust. Ilmselgelt tuleks sellise juhul ka kohtunikke ümber jaotada ning see vajab täiendavaid ruume. Tartu Ringkonnakohus võiks asetseda näiteks ajaloolises Veski tänava majas, kus 1918. aastal Tartu Ringkonnakohus oma tegevust alustas.

Rask: Ehitused ja ruumid on alati teretunud teemad. Kui eelmisel korral arutasime Pärnu mnt 7 kohtumaja küsimust, siis jäi kõlama, et vaja oleks plaani B. Seoksin Pärnu mnt 7 kohtumaja ja Tartu Ringkonnakohtu ruumi teemad omavahel kokku.

Vaks: Minu idee on, et prokuratuuri kasutusse jääks kohtumajas teatud ruumid, kus ei oleks kabinette, vaid oleks n-ö ootepind, võimalus hoida dokumente, sõlmida kokkuleppeid. Samad võimalused võiksid olla advokatuuril.

Pevkur: Ma näeks heameelega, et kohtuvõim ka väljapoole sõltumatu tunduks. Seda eriti suurtes kohtutes. Väikestes kohtutes on see teistmoodi küsimus, nt Jõhvi kohtumajas on samuti prokuratuur. Toetan Tartu Ringkonnakohtu selles osas, et ideaalis võiks olla prokuratuur omaette majas ja kohtumaja omaette kas või juba selle pärast, et nii süüdistaja kui kaitsja oleksid võrdsel positsioonil. Kuidas see realiseerub, on veel lahtine küsimus. Sama küsimus on Tallinna Ringkonnakohtu ja halduskohtu kohtumajaga, sest õige pea seisab ees debatt, millised ruumid ja kes võiksid loodavas kohtumajas asetseda.

Rask: Minu arvates ütles Marko Aavik eelmisel istungil, et KHNile tutvustatakse uue kohtumaja ideed ning RKAS teeb Pärnu mnt 7 maja osas otsuse, mis on äriiselt õige.

Pevkur: Pärnu mnt 7 maja osas ei ole ühtegi otsust tehtud. Suudame ilmselt lähiajal põhjalikult läbi arutada, kes peaksid uues kohtumajas asuma.

Aavik: Rõhutasin ka eelmisel istungil, et ajalooline kohtuhoone on väärtus omaette ja eelistatult jääb Pärnu mnt 7 maja riigisektorile, täpsemalt justiitssektorile.

Rask: Kersti Kerstna-Vaksa jutt on konkreetne. Ma ei väsi kordamast, et Tartu kohtumaja osas on tihti kõlanud väide, et prokuratuuri lähedus on Tartu kohtumajas rohkem kui mujal mõjutanud esimese astme kohtu lahendeid.

2.8. Tallinna Ringkonnakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tallinna Ringkonnakohtus 2012. a – Urmas Reinola

Reinola: Ettekanne.

Juba pikka aega on kohtuametnike ja kohtunike ametikohad Tallinna Ringkonnakohtus täidetud. Personali volavuse probleemi Tallinna Ringkonnakohtus ei ole vaatamata sellele, et palk ei ole ootuspärane. Personalivahendid ametnike asendamise osas puuduvad, kuna kõik õigusteenistuse kohad ja kohtunikukohad olid täidetud.

Võin kinnitada, et saabunud ja lahendatud asjade arv ning ka lahendini jõudmise keskmine aeg on menetlusliikide kaupa olnud üsna stabiilne. Haldusasjade näitajaid vaadates on näha, et asju saabus võrreldava perioodiga rohkem. Apellatsioonkaebuste menetlusaeg haldusasjades ei ole mõistlik ja peaks olema lühem. Praegu on see eelmise aastaga võrreldes pikenenud. Põhjenduseks on sissetulevate asjade keerukus.

Kõige paremad näitajad on hetkel kriminaalkolleegiumil, kus lahendatud asjade arv võrdub sissetulnud asjade arvuga.

Tsiviilkolleegiumis takistab asjade sujuvat lahendamist seaduste sage muutmine, mistõttu ei saa tekkida kohtupraktikat. Ringkonnakohtu tööd mõjutab ka maakohtute töö, milles on tunda kiirust, mitte probleemi sisulist ja kvaliteetset lahendamist.

On aru saadud, et kohtujuristid on kohtunikule õiged abilised. Analoogselt Harju Maakohtule vajaks iga kohtunik personaalset abi.

Distsiplinaarmenetlus algatati ühe kohtuniku ning ühe konsultandi suhtes.

Kohtu menetlusaega pean mõistlikuks. Samas märgin, et menetlusaja lühendamiseks tuleks suurendada õigusteenistuse ametnike arvu.

Pomerants: Nii mõnedki ütlevad, et kohtuasjad on läinud mahukamaks ja keerulisemaks. Mida see tähendab?

Reinola: Küsimus on selles, millistele kriteeriumidele vastab mahukas ja keeruline kohtuasi.

Rask: Kohtusse saadetakse üha pikemaid menetlusdokumente, millest tulenevalt kirjutatakse järjest pikemaid lahendeid. Töömaht järjest kasvab.

Pevkur: Üks Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik on teatanud pensionile jäämise soovist. Kuidas suudaks Justiitsministeerium aegsasti kohtuniku pensionilejäämise soovist teada saada? Kui ministeerium saab pensionile minekust kaks kuud enne teada, teeb see töö keeruliseks. Kas vestluste käigus või mingit muud moodi on võimalik prognoosida või teada saada, mitu kohtunikku eeloleval aastal pensioneerub?

Reinola: Saame pensionilejäämise plaanidest õigeaegselt ministeeriumile teada anda vaid siis, kui kohtuniku pensioneerumise plaan on kindel ja ta annab sellest aegsasti teada.

Lapimaa: Novembris pensionile jääva Tallinna Halduskohtu kohtuniku osas võttis president otsuse vastu juba jaanuarikuus.

Pevkur: Küsimus on, kuidas saab otsuse mahtu vähendada selliselt, et säiliks otsuse lihtsus ja arusaadavus. Mõistan, et seadus on keeruline ja sellest tulenevalt on ka otsused pikad, aga kas ja kui palju me saaksime otsuste motiveerimise praktikast mõjutada?

Reinola: See on minu arvates mõnes mõttes ka koolituse küsimus.

Pevkur: Isiku jaoks on oluline resolutsioon ja kohtu põhjendused, aga oluline on mõelda sellele, kui palju peab lahendis kajastama poolte väiteid ja menetluse käiku.

Jõks: Lahendi pikkuse osas tuleb eristada teksti, mis käib põhjendamise juurde. Põhjendamine peab olema piisav ja see on puhtalt koolituse osa. Olen seda ise praktikas palju näinud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus kell 16.30-16.45

Rait Maruste saabub.

3. Justiitsministeeriumi võrdlev kokkuvõte esimese ja teise astme kohtute 2012. aasta menetlusstatistikast – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Marko Aavik

Aavik: Räägin alustuseks menetlusajast esimeses kohtuastmes. Statistikat vaadatakse lahendatud asjade menetlusaja ja arvestusliku keskmise menetlusaja järgi. Kohtute tõhusust mõõdetakse just arvestusliku keskmise menetlusaja kaudu. Ideaalis peaksid lahendatud asjade menetlusaeg ja arvestuslik keskmine menetlusaeg olema lähedased. Kui võrrelda arvestuslikku keskmist menetlusaega, siis 2012. a lõpus oli see 206 päeva, selle aasta lõpuks peaks arvestuslik keskmine menetlusaeg olema 150 päeva. Kõik kohtud on näidanud tsiviilasjade lahendamisel positiivseid tendentse, välja arvatud Pärnu Maakohus, kes peaks neid põhjuseid analüüsima.

Tsiviilkohtumenetluses on arvestusliku keskmise menetlusaja muutumine olnud positiivne ning see on ka loogiline trend, kuna saabunud asjade arv on vähenenud. Kriminaalasjade üldmenetluses on toimunud suur menetlusaja muutus. Eriti tahaksin välja tuua Viru Maakohtu, kus arvestuslik keskmine oli 2011. a lõpus 502 päeva, aga kuna kohus keskendus 2012. a menetlemisega seotud probleemide lahendamisele, oli 2012. a lõpus arvestuslik keskmine 189 päeva. Vaatamata sellele ei ole olukord

Viru Maakohtus roosiline, kuna praegu määratakse kriminaalasjade üldmenetlustes istungeid 2015. aastasse. Kui kohus selle probleemi lahendamiseks kiirelt midagi ette ei võeta, oleme 2015. aastal samas seisus kui 2011. a lõpus. Täna on õige aeg probleemidele reageerida. Viru Maakohtus ei ole tsiviilasjade lahendamiseks vaja uusi kohtunikke juurde võtta, sest arvestuslik keskmine menetlusaeg selles valdkonnas on alati korras olnud. Ressurssi on vaja just kriminaalmenetluses. Väärteoasjade menetlusega on kõik korras, aga haldusasjade menetlus näitab jätkuvalt menetlusaja pikenedamise trende ning seda põhiliselt Tartu Halduskohtu menetlusaja arvelt.

Eerik: Mis on arvestusliku keskmise menetlusaja ja lahendatud asjade menetlusaja erinevus?

Aavik: Arvestusliku keskmise menetlusaja puhul arvestatakse ka kõiki saabunud kohtuasju, aga samas võetakse välja hiljuti saabunud kohtuasjad, kuna vastasel korral moonutatakse menetlusaega. Arvestusliku keskmise menetlusaja puhul võetakse arvesse kõiki kohtuasju, mida ei ole ära lahendatud.

Luha: 2011-2012. a arvestusliku keskmise menetlusaja arvestamisel on välja jäetud kõik kohtuasjad, mille menetlust kohus mõjutada ei saa.

Aavik: Näiteks on välja võetud tagaotsitavatega seotud kriminaalasjad ja haldusasjad, mis on Euroopa Kohtus arutusel. Saadame arvestusliku keskmise menetlusaja arutamise valemil KHNI liikmetele. Seda valemit on praktiliselt muutmata kujul kasutatud juba alates 2008. aastast.

Aavik: Jätkates ettekandega saab öelda, et kohtuasjade lahendamise probleemsem pool on vanad ja väga vanad kohtuasjad. Tähelepanu tuleb pöörata põhjustele, miks on vanad asjad menetluses. Kui asjad on üle 2-3 aasta menetluses olnud, saavad need potentsiaalseteks EIK asjadeks. Siinkohal annaksin ülevaate pikkadest menetlustest kohtute lõikes.

Rask: Kui konkreetseid kohtunikke täna kohal ei ole, ei ole meil võimalik saada vastuseid, miks kohtuasjad veninud on. Mul on ettepanek sellised küsimused analüüsi kaudu KHNI tuua ning arutada probleeme läbi konkreetse kohtuniku ja kohtuesimehega.

Aavik: Ülevaate andmise mõte oli teha sissejuhatus ettekandes sisalduvale ettepanekule hakata tegema regulaarset monitoorimist ja probleemide arutamist. Täpsemalt räägiksin sellest ettepanekust, kui oleme ära kuulnud EIK asjade ülevaate.

Rask: Mul on ettepanek nende konkreetsete asjade analüüsiga minna kohtute tasandil süvitsi selliselt, et ka kohtuesimees ja kohtunik saaksid olukorra tekkimist selgitada.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

4. Ülevaade 2012. aastal Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt Eesti kohta tehtud lahenditest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Maret Saanküll, Marko Aavik

Rask: Kuna päevakorrapunkti materjal on kõigil läbi töötatud, võiks ettekande tegemisel rõhutada üksneid printsipiaalseid küsimusi.

Pevkur: Teema tõusis paljuski sellest, et EIKis oli üks märkimisväärne sõbraliku kokkuleppe asi. Samuti jõudis meieni palve, et kohtunikud saaksid EIK lahenditest tagasisidet, et edaspidi poleks sõbralikke kokkuleppeid vaja sõlmida. Võime juba praegu öelda, et meil on rohkem kui kümme kohtuasja, milles tuleks sõbralikud kokkulepped sõlmida. Probleemid puudutavad ka prokuratuuri. Kui inimesed on pikka aega tagaotsitavad või kui tsiviilmenetluses ei suudeta abielu 10 aasta jooksul lahutada, tekitab see riigile kohustusi. On selge, et kui kohus, kes vastutab protsessi menetlemise eest, ei suuda menetlust mõistliku aja jooksul läbi viia, peab riik selle kompenseerima.

Saanküll: Materjalina esitatud memo punkti 1 osas soovin täpsustada, et 11.04.2013. a jättis Riigikohus teistmisavalduse rahuldamata. Tooksin veel välja, et ühel juhul leidis EIK, et jälitustegevusega saadud tõendite saamise või avalikustamise protseduur ei taganud menetlusosalistele võrdseid võimalusi. EIK juhtis tähelepanu, et kohtumenetluses tuleb hinnata kaitseõiguste tagamist.

Teisel juhul leidis EIK, et kaebaja rahustusvoodis kinnipidamine rikkus konventsiooni artiklit 3. Justiitsministeerium on viinud läbi analüüsi ja nõustunud EIK lahendiga. Vajalik on regulatsiooni täpsustamine, seadusemuudatused on juba ette valmistamisel.

Ühes lahendis viitas EIK, et menetlusreeglite range konstrueerimine võib olla konventsiooniga vastuolus ning tuua kaasa kaebeõiguse takistuse. EIK leidis, et tuleb hinnata ka õiguslikku regulatsiooni. Justiitsministeerium on analüüsinud seaduse muutmise vajalikkust, kuid jõudis tulemuseni, et kohustusliku kohtueelse menetluse regulatsioon on piisav, et tagada kohtusse pöördumise õigus ning et puudub vajadus EIK otsusest tulenevalt regulatsiooni muuta.

2012. a ei teinud EIK ühtegi otsust sõbraliku kokkuleppe kohta ega ühepoolse regulatsiooni kinnitamise kohta.

Sel aastal aprillikuus tuli seisukoha andmiseks kaks asja korraga. Üks neist oli elatise asi, mille menetlus oli kestnud 6 a ja 3 kuud, EIKi esitasid kaebuse mõlemad menetlusosalised. Teine kohtuasi puudutas abielulahutuse ja vara jagamise küsimusi, mille menetlus oli kestnud maikuu alguseks kokku 9 aastat ja 7 kuud. 30.04.2013 jõuti selles asjas ringkonnakohtu lahendini. Pooled esitasid menetluses aktiivselt dokumente ning kohtuasi jõuab ilmselt ka Riigikohtusse, sest ka kõik vaheotsused on Riigikohtusse jõudnud.

Kivi: Kas ma saan õigesti aru, et siseriiklik õigusemõistmine selles asjas ei ole veel lõppenud?

Saanküll: Jah. Kui siseriiklikes kohtutes ei ole menetlus veel lõppenud, aga on näha, et mõistlik menetlusaeg on rikutud, saab EIKi pöörduda.

Aavik: Nagu näha, on menetlustega probleeme palju. Meil on plaan viia sisse regulaarne monitooring, mis toimub kaks korda aastas. Ootame selle käigus maakohtu analüütikutelt põhjalikku ülevaadet sellest, miks kohtuasi seisab ja mida ette võetakse, et järgmisel perioodil kohtuasja edasi lahendada. Iga juhtumiga käib kaasas ka vestlus esimehega. Tahame meetodikat sügisest rakendada hakata. Selle tulemusel peaks loodetavasti lühenema ka arvestuslik keskmine menetlusaeg.

Pevkur: Kohtueelse menetluse kohalt muutis prokuratuur hiljuti praktikat.

Aas: Meil on samuti n-õ monitooringusüsteem. Mõõdame mõistlikku menetlusaega alates kahtlustatava tekkimisest. On teatud kriteeriumid, millal keegi peab sekkuma. Tänane praktika on, et nendes asjades, kus isik on kahtlustatav olnud juba üle 4 aasta ning asja pole olnud võimalik kohtusse saata või muul moel lahendada, lõpetatakse menetlus ära, kuna menetlusaeg muutuks nendes asjades ebamõistlikuks.

Kivi: Tegime lahendi asjas, kus menetlus oli prokuratuuris kaks aastat seisnud. Kas neli aastat ei ole monitooringu mõttes liiga pikk aeg?

Aas: See on kahe otsaga küsimus. Oleks lihtne kehtestada sama kriteerium kahe aasta pikkuste menetluste kohta, aga kriminaalmenetluses on mängus ka paljude teiste õigused, mitte ainult kahtlustatava omad.

Aavik: Kohtuasjade monitooringu juures võiks analüüsida ka peatatud menetlusi.

Maruste: Menetlusaja arvestamine ei käi EIKis automaatselt, vaid seda vaadatakse keerukuse ja raskusastme järgi. Lihtsamad kohtuasjad, mis on veninud, lähevad automaatselt mõistliku menetlusaja rikkumisena kirja. Keeruliste asjade venimisel aga on mõistlikud põhjused ja nende osas ei saa koheselt öelda, et tegemist on mõistliku menetlusaja rikkumisega. Sellist rotatsiooni võiks ka Eestis rakendada.

Aavik: See on tõsi. Aga kui tegemist on üle seitsme aasta pikkuse menetlusega, tulevad juba ka EIKist selged põhjendused, mille kohaselt eeldatakse kohtult põhjalikumalt rolli.

Rask: KHN jääb huviga ootama teema läbitöötamist ja KHNi ette toomist. Mul on ettepanek teha analüüs 30.04.2013 seisuga ning saata see Riigikohtu esimehe ettekande lisana Riigikogule.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

5. Kvaliteedijuhtimise väljatöötamine kohtusüsteemis - selle kindlustamise põhimõtted. – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha; Kersti Kerstna-Vaks

Luha: Oleme KHNi saatnud kvaliteedijuhtimise kindlustamise põhimõtete projektdokumendi ja võimaliku nägemuse KS muudatustest, samuti memo.

Kvaliteedijuhtimist ei saa edukalt rakendada ilma esitatud põhimõtteid kontrollimata. Oleme leidnud, et kontrolli saab teostada kolmel moel, mis kõik üksteist täiendavad. Kaks neist on praeguse seaduse raames rakendatavad, kuid kolmanda rakendamiseks, mis kujutab endast kvaliteedijuhtimise välist hindamist, oleks vaja kohtute seadust muuta.

Esimehe enesehindamine on reaalsuses kohtusisene hindamine, mida on mõistlik teha õigusemõistmise korrahase toimimise aruannet ette valmistades. Selle raames tuleks mõelda, kas esimehe tööpõhimõtted kindlustavad parima menetluse kvaliteedi ja menetlusosaliste suurima rahulolu. Kvaliteedijuhtimise põhimõtteid arvestav oli ka uuena välja töötatud esimeeste aruandluskord. Järgmisel aastal oleks mõistlik enne aruande esitamist hinnata, kas juhtimisprotsessid on tõhusalt toimunud. Väliste hindamise läbiviimiseks oleme välja pakkunud võimalikud KS muudatused. Suure rolli saaks väljapakutu kohaselt KHN, kelle ülesandeks oleks hindamise vajaduse otsustamine, hindamist läbi viia meeskonna kohtunikest liikmete ja meeskonnajuhi otsustamine ja hindamisperioodi otsustamine. KHNi pädevuse laiendamisele lisaks oleme välja pakkunud ka KS muudatuse, mis sätestab kohtunikele töörühma kuulumise kompenseerimise põhimõtte, lisatasu suurus sõltub kohtuniku panusest hindamise läbiviimisesse. Hindamise tulemus jõuab taas KHNi ja on tugevalt seotud esimeeste aruandlusega.

Vaks: Märgin, et lisatasu aspekti töörühmas läbi ei arutatud. Tahan rõhutada, et ootame KHNil tõstatud teemadel sisulist arvamust.

Rask: Kvaliteedijuhtimise töörühm on kokku pandud kompetentsetest inimestest. Küsimus on selles, kas ka KHN välja pakutud tulemustega nõustub.

Jöks: Minu arvates see, kas kohus on hästi juhitud või mitte, selgub suhteliselt kiiresti ka ilma nii suurt tööd tegemata, st ilma välist hindamist läbi viimata ja kohtunikke täiendava tasu eest või tasuta kaasamata. Kas välisest hindamisest saadav tulemus ei ole liiga tagasihoidlik võrreldes sellesse panustamisega?

Luha: Kvaliteedijuhtimine on oma olemuselt kohtusüsteemis töötavate esimeeste vabatahtlik kokkulepe töötada seadusest kõrgemate normide järgi. Kui järgitaks neid kvaliteedijuhtimise põhimõtteid, mida oleme KHNi tutvustanud, paraneks kindlasti ka kohtute sisuline ja menetluslik juhtimine. Selle tulemusena ei tohiks kohtutes olla nii palju vanu asju. See ongi kvaliteedijuhtimise tulemus. Oluline on ka väljund menetlusosaliste rahulolu tagamise. Kvaliteedijuhtimise põhimõtete kontrollimiseks ongi sisse viidud hindamise süsteem ning lisaks välisele hindamisele on oluline ka menetlusosaliste rahulolu hindamine, millega peatselt esmakordselt tegelema hakatakse.

Jöks: Kas küsimus kohtujuhi ametisse sobivusest ei saaks tõusetuda ilma kohtute seadust muutmata ja välist hindamist läbi viimata?

Luha: Välist hindamist ei saa rakendada ilma kohtute seadust muutmata. Töörühm leidis, et välja tuleks töötada süsteem, mille alusel kohtu tööd hindaksid selle kohtu välised inimesed. Kohtuesimees saab ise rakendada kohtusisest hindamist ja vaadata, kuidas toimib kohtu juhtimine. Välised hindajad aga vaatavad kohtusiseseid tööprotsesse.

Eerik: Olen samuti kvaliteedijuhtimise töögrupi liige. Väliste hindamise komisjon tegeleb kohtus loodud tööprotsesside seaduslikkuse, piisavuse ja tõhususe hindamisega. See idee ei ole veel KHNi ette toomiseks piisavalt küps. On ebaselge komisjoni, kohtuesimehe ja kohtu üldkogu omavaheline vahekord. Teiseks näeksin ma ideaalis, et kohtuesimees vastutab kohtus toimuva eest, kannab selle KHNi ette ja selle ettekande kaudu selguvad probleemid. Komisjoni kaasamine hindamise protsessi teeb asja hägusemaks ja võib viia olukorrani, kus esimees hakkabki tööprotsesside korraldamiseks ja tõhustamiseks komisjoni ettepanekuid ootama. Lõpptulemusena kaotab esimees oma algatusvõime.

Luha: Hindamismeeskonna tulemustest peab saama abimees ka uutele esimeestele. Kas hindamisega seonduvaks tööks ollakse valmis, on otsustamise küsimus.

Lippus: Kvaliteedijuhtimise süsteemi ja kontrolli eesmärk ei ole ministri jaoks välja selgitada, kas konkreetne esimees sobib oma tööd tegema või mitte. Ministeeriumil võib ka enne hindamist tekkida kahtlus, et konkreetsetes kohtus kvaliteedijuhtimise põhimõtteid ja üldteada juhtimise häid tavasid õigusemõistmise korrakohasuse tagamisel ei rakendata. Eesmärk ei ole väliste hindajate abil kohtuesimeeste ennetähtaegne esimehe kohustustest vabastamine. Põhiline hindamise läbiviimise eesmärk on esimeest tema tegevuses, st kohtu juhtimises, toetada ja aidata viia õigusemõistmine paremale tasemele. Me ei soovi eesmärkide hulgas näha esimehe väljavahetamise hõlbustamise viisi.

Aavik: Tahtsin meenutada, et projekt sai alguse kohtute siseauditi projektist. Projektide sisu on suuresti sama. Eesmärk on anda juhtidele kõrvaline nägemus ja kindlus, et ollakse õigel teel. Kas kohtuesimees ja üldkogu kohtu tööpõhimõtted ümber vaatavad, jääb nende pädevusse. KHNis oodatakse aga sellisel juhul põhjendusi, miks arvamused erinevad on. Tegemist on siiski kohtuesimehe abimehe ja nõuandinstrumendiga selleks, et lõpptulemusel oleks kogu kohtusüsteem paremini juhitud.

Pikamäe: Minu hinnangul tuleb kõnesolevaid põhimõtteid toetada kas või GRECO ettepanekute tõttu. Ma arvan, et kohtuvälise hindamise rakendamiseks tuleb muuta kohtute seadust. Leian, et esitatud ettepanekuid tuleb toetada.

Jõks: Toetan teist ettepanekut, ei toeta esimest ettepanekut.

Pomerants: Toetan ettepanekuid.

Aas: Toetan kvaliteedihindamise põhimõtet. Probleem on, kas selline siseaudit on juhi abimees või pelgalt lentsalk. Põhimõtteline probleem on, kas hindamist läbi viiv komisjon on KHNi abitööorgan või konkreetse kohtuesimehe abitööorgan. Ka kohtuesimees võiks endale abi paluda, hindamine ei peaks toimuma üksnes KHNi otsuse alusel.

Pappel: Põhimõtteliselt toetan põhimõtet, et esimehed saaksid tööle tagasisidet. Küll aga, kui rääkida KS muudatustest ja sellest, et kogu protsess käib läbi KHNi, tunneksin end esimehena hirmutatuna või ebamugavalt, sest KHNi ette tuuakse analüüsimiseks see, kuidas ma kohtusüsteemis tunnustatud vabatahtlikke põhimõtteid kohaldan või mitte. Hindamise eesmärk peaks olema vabatahtlik esimeeste abistamine.

Teiseks kuulsin, et ekspertide komisjoni kohtunikust liikmed peavad samal ajal tegema kohtuniku tööd ja viima läbi hindamist. Leian, et see ei ole võimalik ega ka ühildatav. Olen arvamusel, et konkreetne kohtunik tuleks komisjoni töös osalemise ajaks olema põhitöö tegemisest vabastatud. Leian, et äärmisel toore eelnõu kavandiga. Küsimus on ka selles, kuidas haakub hindamisega justiitsministri teostatav järelevalve ning kas hindamisest ei kujune pigem resultaati, mida minister hiljem ära kasutab, et esimees kohalt maha võtta.

Eerik: Nagu ma ütlesin, ei ole idee veel küps. Seega ei toeta otsuse projekti punkti 1 ehk eelnõu ei toeta, aga samas toetan ideed ehk punkti nr 2.

Saarmets: Esimest otsuse punkti ma ei teota, kuna eelnõul ei ole ka seletuskirja jm olulisi osi. Põhimõtet ma toetan.

Luiga: Toetan põhimõtet ning leian, et kvaliteedihindamist on vaja. Leian, et detailidega tuleb veel tegeleda.

Jaaksoo: Teise otsuse punktina on kirjas, et tuleb jätkata järgmiste teemadega. Kuna ma ei toeta eelnõu, ei toeta ma ka otsuse teist punkti.

Aavik: Järelevalve ja aruanne on kaks erinevat teemat. Kvaliteedihindamise süsteem on mõeldud tagajärgede ennetamiseks, mitte tagajärgedega tegelemiseks.

Jaaksoo: Kas minister reageerib ainult kohtu puudujääkidele?

Aavik: Kohtusüsteemi ei ole vaja pidevalt kontrollida. Minister tegeleb puudujääkidega, aga komisjon annab soovitusi ja hindab, kuidas oleks kohtujuhil võimalik õigele teele minna.

Luha: Kvaliteedijuhtimise kriteeriume on palju. Kindlasti ei keskendu hindamine sellele, mitu vana asja kohtus on, vaid ka sellele, kas kokku lepitud põhimõtted toimivad ja kas kohut juhitakse sisulisemalt kui seadus ette näeb. Eelnõu kavand ei sisalda võrdlevat analüüsi, sest see oli pakutud ilmestamaks töörühma nägemust sellest, mis on vaja välise hindamise rakendamiseks teha.

Kivi: Toetan põhimõtet ega näe komisjoni kohtuesimeeste või juhtide või kohtunike ahistamise salgana. Minu arvates tuleks eristada, mis on sisuline administratiivne järelevalve, mida teostab minister, ja mis on kohtunikest, Riigikohtu ja JM ametnikest koosnev välise hindajate poolt tehtav analüüs. Leian, et välist hindamist on vaja. Meenutan, et kui ministeerium ringkonnakohtutes käis ja analüüsi tegi, sai selle tulemusena huvitavaid mõtteid. Minu arvates on eesmärk eeskätt kohtu abistamine ja kõrvalpilk, mis ütleks, kuidas edasi minna ja mida oleks vaja teisiti teha. Ma pean tunnustama, et kui ülemkohtu kohtunik tuli spetsialistidega rajooni- või linnakohtutesse, kes vaatasid, kuidas asju lahendanud olime, oli sellest igapäevases töös suur abi. Ma ütlesin pool aastat tagasi, et töögruppides on kogu aeg samad liikmed. Võib-olla oleks tarvis seetõttu töögruppi teisiti juhendada, sest minu jaoks on üllatus, et töögrupp on tööd teinud, kuid töögrupi liikmed ütlevad, et nad pole kohal käinud. Toetan ideed.

Pärsimägi: Põhimõtet ma toetan, aga on sisustamise küsimus, kuidas hindamist läbi viia. Ma ei toeta lentsalka ega kellegi vallandamist, vaid parima praktika leidmist ja kohtuesimehe abistamist. Eelnõu ma ei toeta.

Pevkur: Minu arust on esitatud põhimõtted head. Nende eesmärk ei ole kedagi häbiposti tõmmata, vaid anda esimehele tagasisidet, mille eesmärk on süsteemi parendamine ja efektiivsemaks muutmine. Toetan projektiga edasiliikumist. Ma ei saa küll tulevaste ministrite eest sõna võtta, aga ma ei näe võimalust, et minister võiks komisjoni tagasiside pinnalt hakata esimehi ametist vabastama.

Maruste: Kui kontroll on mõeldud esimeeste abistamiseks, ei saa mul selle vastu midagi olla. Detaile saab alati korrigeerida ja täpsustada. Toetan mõlemat punkti.

Rask: Toetan neid, kes projektile toetust avaldasid. Olen õnnelik, et midagi on suudetud genereerida ja edasi arendada, kuid leian, et küsimused on vaja täiendavalt läbi mõelda. Leian, et välise hindamise süsteem tuleb luua seaduslikul alusel, seega toetan eelnõu ja seda, et teemaga edasi liigutakse. Minu arvates on otsustamisel KHNi ja ministri järelevalve tasakaalustamismehhanismis. Kui põhiline otsustus- ja aruandmiskoht on KHN, tuleb märkida, et KHN ei ole täna otsustamisorgan, aga kõnesoleva projekti näol on tegemist esimese korraga, kui KHNi pädevusse tuuakse sisse otsustamine. Leian, et eelnõu saab arutada vaid koos rakendusaktidega, sest just seda ka praegu kõige rohkem peljatakse. Minu hinnangul tuleks täiendatud eelnõuga uuesti KHNi tulla.

Viiakse läbi hääletus kvaliteedijuhtimise kindlustamise põhimõtete täies mahus vastuvõtmiseks.

Poolt: 3

Vastu: 8

Erapooletuid: 0

Viiakse läbi hääletus kvaliteedijuhtimise süsteemi kohtutes edasiarendamise toetuseks.

Poolt: 11

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks ning toetab kvaliteedijuhtimise süsteemi edasiarendamist kohtusüsteemis. KHN ei toeta välja pakutud kvaliteedijuhtimise kindlustamise põhimõtete täies mahus vastuvõtmist.

Marko Pomerants lahkus.

6. Ülevaade kohtute seaduse muudatustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Marko Aavik, Maret Saanküll, Margit Veskimäe

Aavik: Justiitsministeeriumi plaan on kõnesolevat eelnõu võimalikult vara tutvustada ja enne suvepuhkusi kooskõlastusringile saata. Näeme sellega seoses ette ka pikema kooskõlastusringi perioodi. Soovin, et me ei takerduks täna terminitesse, vaid oleksime avatud. Soovime selgitada põhimõttelist suunda ning säilitada kohtulike registrite õiguskindluse sellega, et registrid on organisatoorselt siiski kohtusüsteemiga seotud. Hakkasime teemat analüüsima eelmisel aastal. Vajadus selleks oli lihtne - vahepeal on arendatud välja elektroonilised ja pabervabad menetlused, seadusega kaotati ära registripiirkonnad, aga organisatoorselt on meil registrite halduskorraldus jaotatud kaheksasse piirkonda ja allutatud neljale kohtudirektorile, kellel on lisaks registritele vaja tegeleda ka kohtutele halduse pakkumisega. See ei ole mõistlik registrite halduskorraldus. Analüüsi eesmärk oli otsida võimalusi juhtimiskorralduse optimeerimiseks eesmärgiga tagada registrite jätkusuutlikkus. Kuna registrites ei ole pika aja jooksul suuremaid ümberkorraldusi toimunud ega palka korrigeeritud, on võimalik konkurentsivõimeline palgatase tekitada ka tööjaotuse optimeerimise tulemusena. Optimeerimine tuleb ebamõistlikult hajutatud juhtimissüsteemi korrastamisest. Analüüs pakkus välja kolm lahendusvarianti ning täna eelnõuna laual olev sai juhtkonna toetuse. Esimene variant oli eraldada registrid haldusregistriteks, kuid see tekitab palju vastuseisu inimestes, kes leiavad, et registrite kohtu juures hoidmine on suur väärtus. Seetõttu me nimetatud varianti halduskorralduse muutmise ettepanekuna ei esitanud. Teine alternatiiv oli koondada kohtusüsteemis registrid eraldi asutuseks nagu täna on välja pakutud. Tegelikult pannakse registreid juhtima üks konkreetne kohtudirektor, kellel pole peale selle teisi ülesandeid. Registrid jäävad asukohtadena laiali üle Eesti, aga on allutatud ühele juhtimisstruktuurile. Kolmas võimalus on mitte ühtegi seadust muutmata kaotada kolmes maakohitus registrid ära ja koondada registrid ühe kohtu alla. Sellisel juhul tekiks kohtu juurde umbes 130-pealine osakond ning see oleks ebaselge ja arusaamatu süsteem. Kuna kohtunikuabid on praegu tulevikus osas väga ebakindlas olekus, toob teema selgust ka neile. On kuulnud kohtunikuabide hirme seoses kohtujuristidega. Eelnõu annab kohtunikuabidele selge kindluse ja visiooni, et maksekäsu ja registrite valdkonnad on kohtunikuabide pärusmaa. Muutub see, et osakondadest tehakse üks õigusemõistmise volitusteta kohtuasutus, mida juhib kohtudirektor. Kuna ka täna juhib osakondi direktor, distsiplinaarvastutus on otsealluv justiitsministrile, ei suurenda eelnõu Justiitsministeeriumi rolli. Pigem võib eelnõu Justiitsministeeriumi rolli vähendada, kuna eelnõu kohaselt tuleb kohturegistrikeskuse eelarve sarnaselt teistele kohtuasutustele läbida KHNis. Seega ei saa justiitsminister meelevaldselt kohtuasutuse eelarvet muuta, sh saab eelarve muutmise eelarveaasta kestel toimuda üksnes KHNi nõusolekul. Eile räägiti ka Tartu Maakohtu ruumiprobleemist. Sellega seoses tekkis mõte, et ehk saaks registri konkreetsest kohtumajast välja kolida. See annaks kohtule rohkem ruumi. Tahaksin veel rõhutada, et praegu on igal registreid juhtival kohtudirektoril omad harjumused, rutiin ja töötavad. See loob registrite juhtimissüsteemis palju segadust. Me ei plaani radikaalset reformi, vaid puhtalt registrite halduskorralduse optimeerimist selliselt, et kohtunikuabisid, menetlust ega õiguskindlust ohvriks ei tooda.

Jõks: Registritöötajad peaksid olema uue süsteemi rakendamisel motiveeritumad, kuid see tähendab raha. Kas raha vabaneb teatud arvu praeguste töötajate koondamises?

Aavik: Täna on registritöötajatel mitu demotivaatorit. Üks neist on ka väike palk. Ma ei välista teatud arvu ametnike koondamist, sest viimastel aastatel on registrites palju tehnoloogilistesse vahenditesse investeeritud ning töö on muutunud automatiseerituks. Süsteemi korrastamisega on võimalik palju kokku hoida. Selle arvelt on võimalik tõsta allesjäävate töötajate palkasid ning palkade tõstmine kahtlemata tõstab ka motivatsiooni. Teiseks demotivaatoriks on registrite staatuse ebaselgus seoses KS eelnõu, kohtujuristi institutsiooni ja muude reformidega. Registritöötajad ja kohtunikuabid ei tea, mis neist tulevikus saab, sest kohtulike registrite teema on pidevalt ja pikka aega õhus olnud. Eelnõuga välja pakutu on tulevikku vaatav lahendus ja sellega kaotatakse ära demotivaator registrite tuleviku suhtes.

Jõks: KS eelnõu on möödunud teema ega saa registritöötajates ebakindlust tekitada. Minu arust ei ole enam seda küsimust päevakorras, mis oli õhus KS eelnõu äärmusliku variandi arutamise ajal.

Aavik: Ebakindluse kadumine personalivaldkonnas ei ole must-valgelt hinnatav. Ka täna on süsteemis hirmud ning need on visad kaduma. Ebakindluse element süsteemis säilib seni, kuni registritega toimuvat ei ole selgelt lahendatud. Koondamine tuleb süsteemis ette võtta nii või naa, sest

digitaliseerimise lõppedes ei ole mõtet kõiki tehnilisi töötajaid hoida. Praeguse halva juhtimissüsteemi tõttu läheb kaduma oluliselt ressursi.

Jõks: On tõsi, et kui tööd ei ole, tuleb ka koondamine läbi viia. Saan aru, et hetkel ei ole koondamine võimalik?

Aavik: Me ei soovi koondamisi läbi viia kuni 2014. aasta II poolaastani.

Jõks: Ma meenutan, et kui eile ei hääletatud antud päevakorrapunkti arutamise osas eelnõu toetamise või mittetoetamise poolt. Leian, et KHNil ei ole kohtute vahel raha jagamise üle ka täna eelarvelist kontrolli, vaid KHN kuulatakse ära. Minu arvates on KHNi rolli suurendamise puhul esmane, et kohtute ja ministeeriumi vahel sõlmitavad kokkulepped KHNi läbiks.

Aavik: Justiitsministeerium ei saa ka täna KHNi otsust eirata. Olen nõus, et KHN tuleb juba varasemas staadiumis eelarveprotsessi kaasata ja sellega on ka algust tehtud. Oleme esimeestega juba ka järgmise aasta eelarvet arutanud ning leian, et vestlused olid väga tõhusad. Loodan, et jõuame eelarveteemadega KHNi istungile juba sügisel.

Jõks: Kui kohtudirektoritelt kaob registrite juhtimise ja haldamise funktsioon, kas siis on mingeid muutuseid ette näha ka direktorite arvu osas?

Aavik: Justiitsministeeriumil ei ole kindlat plaani kohtudirektorite arvu vähendada. Kohtudirektorite arvu vähendamine ei ole praegu ka võimalik. Kui registrid maakohtute juurest ära kaovad, on võimalik mõelda sellele, kas ühe kohtudirektori saab panna haldama tänasega võrreldes rohkem kohtuid.

Kivi: Kas on tõsi, et järelevalvet ametnike üle teostavad praegu kohtudirektorid, aga igapäevase töökorralduse eest vastutavad kohtudirektori määratud kohtunikuabid?

Aavik: Jah. Kohtudirektor valib kohtunikuabide seast osakonnajuhataja, kuna kohtudirektor peab samal ajal ka maakohtu personali juhtima.

Kivi: Kas osakonnajuhatajatelt, kohtunikuabidelt ja kohtudirektoritelt on eelnõu kohta arvamust küsitud või on tehtud analüüs selle kohta, mida nad praegusest süsteemist arvavad? Kui eesmärgiks on halvasti toimivat süsteemi muuta ning efektiivsus saavutada, siis tuleks ka osakondadelt küsida, mis nende arvates on halvasti ja mida oleks vaja muuta.

Aavik: Ametlikult ei ole osakondade kohtunikuabisid arvamuse küsimiseks veel kaasatud, kuid seda tehakse eelnõu kooskõlastuse ajal. Peame praegust süsteemi kriitiliselt vaatama, kuid kohtudirektorid võivad näha oma positsioonile ohtu ja mõned kohtunikuabid ehk kardavad koondamist. Seetõttu võtab Justiitsministeerium osakondade kohtunikuabisid huvigrupina, keda ei eelistata, aga kelle arvamused kindlasti ära kuulatakse.

Kivi: Ka kohtute esimehed on üks objektiivne grupp, kes võiks arvamust avaldada.

Aavik: Esimehed on täna siin ning nad võivad kinnitada, et registrite töö korraldamisel on nende töö olematu, küll aga kasutatakse aeg-ajalt registriametnikke kohtutöö abistamiseks.

Pappel: Kas kohturegistrikeskused jäävad tänastesse asukohtadesse?

Aavik: Hetkel tegeleme me registrite organisatoorse juhtimise korrastamisega. Me ei ole planeerinud ehitada ühte maja, kuhu kõik ametnikud kokku koondatakse. Praegu säilitatakse ka piirkondlikud talitused, kuid nad allutatakse ühtsele juhtimisele. See ei tähenda, et väiksemast või suuremast piirkonnast peaks talitus ära kaduma. Sellest küsimusest rääkimisel juures peaks olema ka uue asutuse direktor, kes esitaks oma visiooni.

Pappel: Kus uue asutuse direktor füüsiliselt asuma hakkab?

Aavik: Ta peab vajadusel igal pool olemas olema ega saa öelda, et olen Tallinnas ja kõik peavad minu juurde tulema.

Vaks: Mõnäd, et mingisugused ametnike ja asukohtade ümberpaigutamised on siiski võimalik ette näha?

Aavik: Jah, aga seda on raske teostada ja tagajärjed on mõneti etteennustamatud.

Rask: Rõhutan, et KHN ei otsusta eelnõu heakskiitmise üle, vaid ainult arutab küsimust. Annan sõna kohtuesimeestele.

Särgava: Harju Maakohtu juures on juba pikka aega kohtulikke registreid peetud. Vastab tõele, et kohtuesimehel nendega praktiliselt mingit pistmist ei ole. Kuna viimastel aastatel on töökoormus registrites olnud võrreldes õigusemõistmisega väike, oleme seetõttu saavutanud kokkuleppe ning registriametnikele tööd juurde andnud. Iseenesest see ehk kõige õigem polegi, aga kuna nad juba maakohtu juures on, oleme seda ära kasutanud. Olen kindel, et osakondades tuleb koondamine kindlasti läbi viia, sest tegelikkuses on juba täna registriametnike töökoormus väike ja nad tegelevad digitaliseerimisega, mis ei ole nende põhitööülesanne. Digitaliseerimine lõppeb planeeritult umbes aasta pärast. Seejärel tuleks kõik tööprotsessid operatiivselt üle vaadata ning mõelda, kui paljudele on registrites realselt tööd. Praegu jagatakse registriasju juba üle Eestis, seega ei ole ka tänapäeval ühe konkreetse kohtu juures olevat osakonda. Tegelikkuses on tööjaotuse mõttes tutvustatud protsess juba käivitatud ning üks ühtne organism on tööle hakanud. Seetõttu arvan, et ettepanek on mõistlik.

Kikerpill: Nõustun ettepanekuga. Esimene samm muudatuse osas on juba tehtud, sest piirkonnad on ühised. Kuna registritel puudub üks konkreetne juht, muudab see süsteemi juhtimise raskeks. On hea lahendus jätta piirkondadesse ka kohapealsed juhid. Samuti ei ole digitaliseerimine registritöötajatele ametikoha vääriline töö, mistõttu on registrite töö ülevaatamine ja optimeerimine igati mõistlik ettepanek.

Saar: Ma ei vaidle vastu argumentidele, mis puudutavad efektiivsust ja ühe juhiga saavutatavat tulemust. Minu jaoks jäi õhku küsimus, kuidas süsteem toimima hakkab, kui registrikeskusel on üks juht ja igal osakonnal veel oma juht.

Lapimaa: Olen neutraalsel seisukohal, lasen otsustada maakohtute esimeestel.

Reinola: Otsesed kokkupuuted registriosakonnaga mul viimasel ajal puuduvad, kuid olen seisukohal, et kui tööprotsessid on automatiseeritud ja digitaliseerimised tehtud, ei ole põhjust registriosakondi mitte ühe juhtimise alla koondada. Toetan välja pakutud ideed.

Jõks: On selge, et kui ametnikel ei ole tööd, tuleb nende arvu vähendada, kuid omaette küsimus on, kas ainus võimalus selleks on kohturegistrikeskuse loomine või on võimalik ametnike arvu vähendada ka olemasoleva süsteemi säilitamisega. Teiseks jääb kõlama küsimus õigusemõistmisest. Ma ei näe siin ühtki teoreetikut, kes oleks pädev arvama registritest ja sellest, kas kinnistusosakonnas toimub õiguslike küsimuste lahendamine või kantakse seal pelgalt notari tehtud tehingutest andmeid registrisse. Asjaõiguse elementaarse tõe kohaselt tekib asjaõigus siis, kui see on kinnistusraamatusse kantud. Sagedasti toimuvad ka notarite ja kinnistusosakondade vahel vaidlused, mille sisuna arutatakse, kas üht või teist asjaõigust saab tekitada või mitte. On sügavalt ekslik arvata, et registrite pidamine on pelgalt tehniline töö. Kooskõlastusring, mis nüüd toimub, ei tohiks minu hinnangul lõppeda juba augusti alguses, sest on teada, et Riigikohtu tsiviilkolleegiumi kohtunikud puhkavad vahemikus juulist kuni augusti keskpaigani. Kooskõlastuse aja võiks seetõttu venitada septembrini. Pärast kooskõlastusringi peaks KHN antud küsimuse juurde veelkord tagasi tulema, miks mitte oktoobris, kui seadusandja veel oma otsust teinud ei ole. Soovin, et täna otsust vastu ei võetaks.

Lippus: Pean vajalikuks märkida, et töökoormus registriosakonnas on väga intensiivne, kuid erineb ka piirkonniti. Menetlustarkvara oli vaja arendada just töökoormuse ühtlustamiseks. Näiteks on Harju Maakohtu registriosakonna töökoormus väga suur. Teiseks soovin märkida, et massdigitaliseerimise projekt lõppeb registriosakondades 2015. a ja kinnistusosakondades 2014. a. Justiitsministeerium ei ole kunagi käsitlenud registrite tööd tehnilise tööna.

Aas: Digitaliseerimine on teatud mõttes olnud ka Eesti edulugu osa. Prokuratuuri kokkupuuted registritega on pigem näidanud veidi liigset bürokraatiat. Samuti on erinevates osakondades erinevad seisukohad. Olen siiski igasuguste arengute poolt, mis võimaldavad osakonda efektiivsemalt juhtida. Seetõttu toetan Justiitsministeeriumi püüdlusi.

Loide: Ma toetan põhimõtet, et kohus võiks olla kohus. Seega toetan ettepanekut.

Pappel: Mul ei ole registriosakondadega kokkupuudet olnud ja usaldan seega kohtujuhtide seisukohti. Kui registrite juhtimine efektiivsemaks muutub ning praktika ühtlustub, ei saa midagi muudatuse vastu olla. Sain aru, et analüüsi tehtud ei ole?

Aavik: Analüüs tehti, rääkisin ka kolmest erinevast variandist, mida analüüsi. Paneme dokumendi eelnõu seletuskirja osaks.

Vaks: Julgen väita, et kolleegid ei oma registrite valdkonnast sisulist ülevaadet. Olen Henn Jöksiga nõus. Tuletan meelde, et võtsime üle Saksa süsteemi, mille kohaselt on registripidamine jätkuvalt kohtusüsteemi osa. Näiteks võib äriühingu jagunemisel-ümberkujundamisel tekitada palju õiguslikke küsimusi ja vaidlusi, sh küsimusi riigivastutusest. Seega on minu arvates tegemist mitmekihilise probleemiga. Registrite efektiivsema juhtimise puhul on küsimus selles, milline asutuse mudel valida. Võib-olla ei ole vale ka registreid ühe kohtu juurde koondada. Kui efektiivsest juhtimisest rääkida, siis mind huvitab see, mis saab teistest kohtudirektoritest pärast registrikeskuse kohtudirektori ametisse nimetamist. Marko Aavik on välja öelnud, et hakkab toimuma kohtudirektorite arvu vähendamine.

Aavik: Muudatused kohtudirektorite ametikohtadel ei ole vältimatu kohturegistrite halduskorralduse muutmise tagajärg, kuid muudatused avavad selle võimaluse. Teemat peab eraldi arutama.

Eerik: Kuna päevakorrapunkti materjalid saadeti hiljem, ei ole ma suutnud teksti detailideni läbi lugeda. Olen põhimõtteliselt selle vastu, et materjalid saadetakse ettenähtud tähtajast hiljem ning seetõttu olin eile antud punkti päevakorda võtmise vastu. Teksti tasandil ma seisukohti seega öelda ei saa. Sisulisest küljest on mul kokkupuuteid registritega olnud küll, aga ajapikku on see järjest vähenenud ning praegu puutun nendega kokku ainult määruskaebuste kaudu. Olen registritega kokku puutunud ka administratiivsest poolest, sest nad aitavad meil teatud menetluslikke küsimusi lahendada, kuid on õige, et pärast pilootprojekti rakendumist tuleb meil põhimõtteliselt omade jõududega hakkama saada. Lühidalt öeldes toetan ma põhimõtte tasandil registrite eraldamist kohtusüsteemist.

Saarmets: Minul registritega erilist kokkupuudet olnud ei ole. Saan aru, et praegu on mõte võtta registrid kohtute juurest ära ja koondada nad üheks asutuseks. Minu arvates on efektiivsus selliselt suurem ja ka töökoormust on parem ühtlustada. Kas registripidamine on õigusemõistmine või mitte, ei ole primaarne teema, kuigi õigusliku tähenduse temaatika ei veena mind, sest keerulisi õiguslikke vaidlusi tekib igal pool, ka väljaspool kohtusüsteemi olevates registrites. Ma toetan suunda, teksti osas ei saa kahjuks midagi öelda, sest tegemist on tehniliste küsimustega.

Luiga: Toetan suunda.

Jaaksoo: Kui praktikas toimib ka praegu kõik üle Eesti, saab suunda toetada.

Kivi: Kui esimehed väidavad, et neil registrite praktiliselt kokkupuudet ei ole ja kohtudirektorid määravad osakonnajuhtideks kohtunikuabisid, ei tundu praegune süsteem olevat mõistlik. Riigikohtu kolleegid väidavad, et kohtunikuabi ülesanded ei ole pelgalt formaalsed, vaid on ka õiguslikke küsimusi, kuid Virgol on õigus, et Eestis on mitmeid teisi registreid, kus õigusliku tähendusega küsimusi lahendatakse. Ma ei saa ühtse registri loomisega seotud hirmudest aru. Olen selles küsimuses põhimõtteliselt neutraalne. Toetan seda põhimõtet, mis teeb süsteemi lihtsamaks, selgemaks, kontrollitavamaks ja juhitavamaks.

Pärsimägi: Kui mulle meenub, siis oli tekstis kirjas, et kohturegistrikeskuse näol on tegemist õigusemõistmise funktsioone mitteomava asutusega. Ministeeriumi lähenemine on minu jaoks kahtlane. Küsimus on, kas süsteemi probleemide lahendamine nõnda, et asjasse puutuvatega küsimusi erinevate kahtluste tõttu läbi ei arutata, on ikka õige. Võib-olla peaks osakondadega süsteemi efektiivsemaks muutmise variante siiski eelnevalt arutama. Minu jaoks on oluline õigusemõistmise funktsioon ja ei ole õige, et Justiitsministeerium omab üht allasutust, kes tegeleb õigusemõistmisega väljaspool kohtusüsteemi. Seetõttu tuleb selgelt sõnastada, kas tegemist on õigusemõistmisega või mitte, aga täna ei ole ma selleks valmis. Efektiivsuse küsimus ei saa süsteemi

ärälõhkumisel prioriteediks seada. Tekib küsimus, kuidas ei ole me suutnud süsteemi juba täna efektiivsemaks muuta.

Pevkur: Kohturegistrid on oma loomult võrreldavad teiste registritega. Õigusliku tagajärje nad ju loovad, aga kas registrid peavad just kohtu juurde kuuluma, on teine küsimus, sest näiteks omandiõigus tekib auto üle alates Maanteeameti liiklusregistrisse kandmisest. Samamoodi on õiguslik tähendus näiteks rahvastikuregistril, sest maksud liiguvad sinna omavalitsusse, kuhu isik on registreeritud. Selle üle, kes konkreetselt registripidaja on, kas kohus või haldusasutus, võib diskuteerida. Erinevaid registreid on Eestis palju ja nende õiguslik staatus oma olemuselt ei erine, sest nendega kaasnevad õigused ja kohustused. Minu hinnangul on praktika ühtlustamise vajadus selgelt olemas ja näiteid selle kohta võib tuua palju. Mulle tundub, et välja pakutud lahendus annab praktika ühtlustamiseks ja efektiivsuse saavutamiseks suuremad eeldused kui tänase süsteemi arendamine.

Maruste: Olen algusest peale selle vastu olnud, et registrid üldse kohtu juurde luuakse. Saksa-Austria mudel on tänase päeva tingimustes kaotanud oma tähenduse ja registrite usaldusväärsus ega efektiivsus ei sõltu sellest, kas nad on kohtute juures või mitte. Õiguslikud tähendused tulevad samamoodi ka teistes registritest, mis kohtu juures ei asu. Registripidamine on tüüpiline täitevkorralduslik tegevus ja ette võetud samm on igati mõistlik ja loogiline. Muudatusega peaksid registrid saama parema juhitavuse ja efektiivsuse. Toetan mõtet.

Rask: Peaksime lahti saama erinevatest usuküsimustest. Mina määratlen enda jaoks reguleerimisesemena organisatsioonilise poole, uue organisatsiooni ülesehituse, komplekteerimise ja juhtimise. Eelnõu ei sisalda õigusteoreetilisi muudatusi, me ei hakka muutma registrite õiguslikku sisu. Soovitan nendel, kes täna seisukohta ei kujundanud, vaadata, mida eelnõuga reguleerima tahetakse hakata. Toetan ettepanekut.

Aavik: Kõlas läbi õigusteoreetilise küsimuse arutelu. Tahtsin meenutada pärimisregistrit, mille pidamise Notarite Kojale üleandmisega on tehtud väga õige valik. Rõhutan, et me ei löhu olemasolevat organisatsiooni, vaid arendame seda edasi.

Viiakse läbi hääletus kohtulike registrite halduskorralduse muutmise põhimõtteliseks toetuseks.

Poolt: 10

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Viiakse läbi hääletus kohtulike registrite halduskorralduse muutmiseks eelnõus välja pakutud suunal.

Poolt: 7

Vastu: 1

Erapooletuid: 2

Viiakse läbi hääletus eelnõu KHNis arutamiseks piisava etteteatamisajaga pärast kooskõlastusringi läbimist.

Poolt: 10

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks ja toetab kohtulike registrite halduskorralduse muutmist välja pakutud suunal.

7. Kohtute kommunikatsioonistrateegia rakendamise tegevused 2013. a – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus, Eveli Kuklane

Kuklane: Kohtute kommunikatsioonistrateegia kiideti heaks 2011. a. 2013. a on meil põhjalik kommunikatsioonistrateegia rakendmaise tegevuskava. Tegevused jagunevad kahte suuremasse

gruppi. Esimene suurem tegevus on kohtu menetlusosaliste rahulolu uuringu läbiviimine, mis on juba alanud ja mille raames uuritakse nii professionaalset kui mitteprofessionaalset osalisi. Mitteprofessionaalsete ja professionaalsete menetlusosaliste küsimused on mõneti erinevad, kuid erinevate professionaalsete menetlusosaliste küsimused on suhteliselt sarnased. Valimid ja grupid ei ole väga suured, igas grupis on ca 150 inimest. Uuringu pinnalt saab kohus planeerida edasise töö parandamist. Uuring sai alguse selles, et kohtuid juhitakse praegu sisemise kvaliteedi kaudu ehk kohtusiseseid tööprotsesse püütakse efektiivsemaks muuta, aga suhe menetlusosalisega on nõrgaks jäänud. Kohtute kvaliteedijuhtimise süsteem nägi ette, et sellised uuringud võiksid toimuda perioodiliselt. Esimese uuringu tulemused saame teada augusti keskel. Pärast seda oleks neid hea KHNis analüüsida. Uuringu tulemused tehakse ka avalikult teatavaks.

Teise tegevusena on kohtute kommunikatsioonistrateegia rakendamise raames plaanis uuendada kohtute veebilehte. Projekt on juba 1,5 aastat kestnud. Veebilehe kasutajate seas viidi läbi uuring, mille käigus saadi teada kasutajate ootused. Seejärel koostati Tartu Maakohtu pressiesindaja Krista Tamme juhtimisel kohtute veebilehele uus sisu, tehakse ka uus kujundus. Uus veebileht avaneb suvel. Probleemiks on see, et veebilehel puudub konkreetne haldur.

Palju emotsioone on tekitanud ka kohtute Facebooki lehe avamise teema. Tean, et on inimesi, kes suhtuvad projekti tõrksalt, kuid kommunikatsiooniinimesed otsivad pidevalt uusi kanaleid, mille kaudu inimestega otse suhelda. Kohtutel on küll avatud Youtube'i kanal, aga see on pigem õpetajate kasutuses. Facebook oleks inimestega suhtlemiseks vahetum. Olles tutvunud PPA praktikaga, ei tundu Facebooki kasutamine ka ohtlik, sest sinna ei hakata laadima üüratutes kogustes infot. Seetõttu arvan, et peaksime proovima igal juhul Facebooki kasutada.

Soovime kohtute kommunikatsioonistrateegia raames läbi viia ka õigusemõistmise päeva, mis asendaks seni toimunud tsiviilõiguse päeva. Õigusemõistmise päeva raames kaetakse laiemad teemad kui tsiviilõiguse päeva raames. Õigusemõistmise päev võiks toimuda kord aastas, sel aastal 01.10. Päeva suund on rääkida inimestele laiemalt sellest, mis on kohus, miks õigusemõistmine toimub jne. Õigusemõistmise päev võiks olla seotud ka õigusabiga. Hanke võitjal oli selleks ka huvi ja soov olemas.

Maruste: Menetlusosaliste uuringu läbiviimine on väga hea initsiatiiv. Kas saan aru, et uuringu kontseptsiooni töötasid välja Riigikohus ja Turu-Uuringute AS?

Kuklane: Üldine raamistik on võetud CEPEJ-ist, aga täpsed küsimused oleme välja töötanud koos Turu-Uuringute AS-ga.

Maruste: Kui Facebooki kasutamise puhul on turvalisus oluliseks küsimuseks, siis oleks võib-olla mõistlik välja töötada Facebookis toimetamiseks juhised.

Kuklane: Oleme arvestanud Valitsuse kommunikatsioonipõhimõtetega ja oleme ka ise täpsema ülevaate teinud.

Kivi: Saan aru, et on ära otsustatud, et küsitlus algab ülejäämisest nädalast, s.o juuni teisest nädalast. Teame, mis Eesti kohtutes suvel toimub, samuti on raske kätte saada advokaate ja prokuröre. Kas uuringu läbiviimiseks on hästi valitud aeg?

Kuklane: See on viimane uuringu läbiviimiseks võimalik aeg. Advokaatide ja prokuröridega suhtleme elektrooniliselt, mitteprofessionaalsete esindajatega telefoni teel, seega peaksime saama küsitlused läbi viia.

Rask: Tänu suure töö tegemise eest.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus kell 11.30-11.45

8. Ülevaade Harju Maakohtu tõhusa õigusemõistmise pilootprojektist – KS §41 lg 3 p 4 alusel –
Helve Särgava
Arutati päevakorrapunkti nr 2.1. juures.

9. Ülevaade KIS 2 projektist – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Timo Ligi (Skype'i teel)

Ligi: Annan ülevaate vahepeal toimunud ja lähemal ajal toimuvast.

Alates aprilli algusest, mil ülevaadet tegin, on toimunud ametnikepoolne testimine, milles tulemusena esitati ettepanekuid kasutusmugavuse parandamiseks. Oleme ettepanekud juba töösse võtnud ja loodame muudatustega pilootprojekti alustamise ajaks valmis saada. Leiti ka mõned väiksemad vead. Suurim probleem on jätkuvalt süsteemi kiirus, mille kallal töö käib. Loodame probleemi lahendada piloodi ajaks. Saimme vahepeal kokku ka kohtute esindajatega, arutasime pilootprojekti rakendamiseelseid detaile. Tegeleme ka ise aktiivselt süsteemi seadistamisega. Enne pilooti toimub veel üks ametnike test, et veenduda, kas vahepeal juurde arendatud funktsionaalsused töötavad ja kui palju on süsteemi kiirus paranenud. Tegeleme ka andmesirete arendamisega, et piloodi ajal oleks võimalik kasutada paralleelselt nii uut kui vana infosüsteemi ning et andmeid ei peaks sisestama topelt. Asume juba tegelema ka koolituste ettevalmistamisega ning avame kõigile huvitajatele uue süsteemi testkeskkonna, kus saab hakata enne pilooti ja koolitusi süsteemiga tutvuma ja oskusi arendada. Loodame, et sellest on uue süsteemi kasutuselevõtu lihtsustamisel kasu.

Normaalset kasutust takistab hetkel süsteemi kiirus. Samas tuleb märkida, et arenduskeskkond ei ole nii võimekate serverite juures, kus päris keskkond hakkab olema, seetõttu ei oska hinnata, kui palju muutub süsteem kiiremaks arenduste tulemusel ja kui palju see muutub kiiremaks paremate aparatuuride tõttu. Julgen öelda, et süsteemis on piisavalt palju kasutusmugavust ja kohtute tööd lihtsustavat funktsionaalsust, et ka juhul kui süsteem jääb veidi aeglasemaks kui praegune KIS, muutub töö ikkagi kiiremaks, kuna on võimalik kasutada funktsionaalsuseid, mis oluliselt kohtute tööd lihtsustavad.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

9¹. Kohtunike puhkusetasu arvutamisest pärast 01.07.2013 – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Märt Rask

Rask: Kui sai selgeks, et kohtunike palkasid alates juulikuust korrigeeritakse, tõusetus mitmeid küsimusi seonduvalt suvepuhkuste tasu arvutamisega. Riigikohtus oli teema üleval ka juhtkonna nõupidamisel, kus jõuti järeldusele, et keskmise töötasu arvestamise kord on sätestatud, mistõttu teema vaibus. Vahetult enne puhkuste perioodi algust tõstatas halduskolleegiumi esimees küsimuse, et norme tõlgendades ei ole ta veendumusel varasema puhkusetasu arvutamise viisi õigusvastasuses. Tänapäevane regulatsioon ei anna palju tõlgendamise võimalusi, aga teema on KHNis, kuna on kindel soov ja tahtmine, et puhkusetasude arvutatakse kogu kohtusüsteemis ühtmoodi, st nii Riigikohtus kui ka I ja II astme kohtutes on ühtne puhkusetasude arvutamise kord. Oleks hea, kui keegi Justiitsministeeriumist saaks välja öelda, kuidas kavatakse probleemi lahendada.

Lippus: Toetan lähenemist, mille kohaselt rakendatakse levinud tõlgendust kohtusüsteemis ühtlaselt ega hakataks vahetult enne puhkusetasude väljamaksmist tegelema uuele tõlgendusele toetuse saamisega. Jõudsime Justiitsministeeriumi finants- ja varahaldustalitusega küsimust arutada ning nad väitsid, et nad jätkavad ka I ja II astme kohtunike puhul puhkusetasude arvestamist nii nagu on varasemalt. Justiitsministeerium ei soovi I ja II astme kohtunike puhkusetasude arvestust muutma hakata. Võiksimme Riigikohtu personaliosakonnaga veelkord teema läbi arutada ja jõuda ühisele seisukohale selles, et puhkusetasude arvestuse korda ei ole vaja muuta. Kutsume üles säilitama tervet mõistust.

Pevkur: Puhkusetasu arvutamine on TLS-i vältimatu osa ja selle arvutamine laieneb kõikidele töösuhetele ühtmoodi. Palgatõus ei muuda puhkusetasu arvestamise põhimõtteid. Ma ei näe vajadust seda teemat rohkem arutada. Puhkusetasu arvestamisel võetakse aluseks eelneva 6 kalendrikuu tasu.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

9². Ülevaade Euroopa Kohtute Nõukogude Võrgustiku (ENCJ) korraldatud Põhja- ja Baltimaade kohtunike ja kohtuhaldusametnike seminarist Varssavis – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus

Lipstok: Käisime suure Eesti delegatsiooniga Põhja- ja Baltimaade kohtute haldamise ümarlaual Poolas. Kohal olid ka kohtute esindajad. Saadan ümarlaua aruande ka KHNi listi. Meie teemaks oli kohtute töö paremaks ja efektiivsemaks muutmine ja sellest tulenevalt saime palju tähelepanu IT-lahenduste osas. Kui jutuks tulid kohtusüsteemi strateegilised eesmärgid, rääkisime 100 päeva reeglist, mis sai tugeva kriitika osaliseks. Leiti ka, et 100 päevaga asja lahendamise võimaldamiseks ei saa olla võimalik kohtute tulemusrahastamine. Kuulsime, et Põhjamaades on suund apellatsioonistmes edasikaebeõiguse olulisele piiramisele. Isegi kriminaalasjades on edasikaebeõigus teatud juhtudel piiratud. Kõik Põhjamaad rõhutasid, et tuleks tugedada esimest kohtuastet, kust peab saama kvaliteetse lahendi.

Loide: Huvitav oli kuulda, kuidas toimub menetluste jagamine. Taanis ja Norras näiteks kohtunikul n-ö oma kohtuasju ei ole, vaid on istungipäevad ja keegi teine määrab kohtuasjad istungile. Kohtunik läheb seejärel arutab asja ära ning teeb neis pärast lahendi.

Lipstok: Rootslased töötavad meeskondades ja asjad on meeskonna menetluses, mitte konkreetse kohtuniku menetluses. See annab esimehe hinnangul paindliku menetluse ümberkorraldamise võimaluse.

Huvitav oli, et Norras ei toimu kohtuistungite protokollimist ega salvestamist. Menetlusosalised teevad märkmeid ning see, mis kohtunik kirja paneb, on õige ja selle üle ei vaielda.

Saar: Samas märgin, et istungite protokollimise ja salvestamise välistamine võib vahel tuua kaasa vajaduse tõendeid uuesti teises kohtuastmes uurida.

Kivi: Salvestamist ja protokollimist ei tehta niisama. Praegu võtavad kohtunikud protokollist ütlused ja kannavad üle otsusesse. Kui protokollimine ära jätta, hakkavad kohtunikud väga üldiselt tunnistaja ütlusi kirja panema. Olen toetanud lühikest, aga selget, konkreetset ja täpset kohtulahendit. Lahendi kõige tähtsam osa on õiguslikud põhjendused ja järeldused ning kõik muu on minu arvates „tühi pusimine“.

Rask: Kui kaasaegseid tehnilisi vahendeid kasutades on võimalik saavutada parem tulemus, ei peaks kohtud tegelema topelttööga ehk kirjutama istungite salvestistest stenogramme.

Aavik: Ka mina olen algusest peale toetan ideed, et protokoll ei dubleerita, kuid igasugune tehnoloogiline üleminek ei saa toimuda järsult ja korraga. Ka digitoimikusse ei saa kõik asjad korraga liikuda.

Rask: Teemat võiks analüüsida ning sellega võiks tagasi KHNi tulla.

Saar: Seminariteemaks oli õigusemõistmise efektiivsus, aga minu jaoks jäi kõlama, et Põhjamaad on sidunud efektiivsuse I astma kohtumenetluse kvaliteetsusega. Erinevalt meie 100 päeva eesmärgist on Põhjamaad sõnastanud eesmärgid mõistlikumalt selliselt, et mingi ajaperioodi jooksul nõutakse kohtult, et konkreetne protsent saabunud asjadest peab olema lahendatud. Samuti reguleeritakse ära jäägi arv.

Aavik: Efektiivsust saab sisustada erinevalt. 100 päeva tähtaega saab samuti sisustada selliselt, et see tunduks erinevates kategooriates õiglane. Harju Maakohu ÜKP-s on sellised eesmärgid välja toodud.

Pevkur: Eelkõige puudutab menetlusökoonomia edasikaebamist. Minu mäletamist mööda on Riigikogu istungite stenografeerimine automatiseeritud. Kui on vajadus säilitada paberväljatrükk, tasuks seda tehnilist lahendust kaaluda. Kui ollakse valmis protokollist üldreeglina loobuma, siis oleks seda mõistlik teha ja piirduda otsuse näol kohtu motivatsiooniga. Kui KHN sellise põhimõtte suuna mitteametlikus vormis kooskõlastaks, püüaksin teha kõik, et see rakenduks esimesel võimalusel. Kohtumenetlus tervikuna peab olema inimesele arusaadav ja otsus nii lihtne, et seda ei pea lugema koos advokaadiga.

Rask: Selgelt formuleeritud ettepanekud on kõik ametlikud ja KHNi ettepanekuid on alati ka Justiitsministeeriumi tööplaani koostamisel kaalutud.

Luiga: Toetan mõtet istungite stenografeerimise loobumisest ja olen alati progressi poolt. Arutan teemat ka juhatuses, aga kui ka muudes meie õiguskultuurile lähedastes piirkondades teemat selliselt rakendatakse, ei näe ma põhjust, miks seda ka Eesti nii teha ei saaks.

Aas: Stenogrammide ja salvestiste temaatika osas tuleb tõdeda, et üldmenetluse istungite salvestamise võimalusega on kohtu ja menetluspoolte koormus kasvanud, sest kõik eeldatavad, et istungi salvestisest tehakse stenogramm. Ka protokollide parandamise ja kuulamise kiiruse eeldused on jäänud samaks ja see ei ole mõistlik. Prokuratuur ei ole seisukohal, et alati tuleks salvestise juurde teha protokoll, märksõnaks võiks siinkohal olla paindlikkus.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

10. Riigikohtu esimehe parlamendi ettekande tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Märt Rask

Rask: Riigikohtu esimehe ettekanne parlamendis toimub 6. juunil. Ettekande formaat on säilinud, st et iga teema, mida esimees parlamendis tõstatab, lõppeb ettepanekuga ning järgmise ettekande eel võetakse eelmise aasta ettepanekud ette ja öeldakse välja, mida valitsus on teinud ettepaneku realiseerimiseks. Alati on ettekandes kajastatud ka kohtusüsteemi arengut. Materjalile lisan ka kohtuasjade statistilise ülevaate ning võrdluse Euroopa Liidu ja Nõukogu riikidega.

Seekord on ettekande põhiteemaks karistusõigus. Selleks valmistasime ette jälitustegevuse temaatikat, mis on läbi mitme kuu olnud aktuaalne teema. Andsime karistusõiguse analüütikule ja kriminaalkolleegiumi nõunikule ülesandeks temaatikat analüüsida ning eristada jälitustegevuse teemas selgelt kohtu rolli. Analüüs on üle 30 lehekülje pikk. On jõutud järeldusele, et teabehanke korras antud jälitustegevuse load on oluliselt paremini motiveeritud kui kriminaalmenetluse korras antud jälitustegevuse load. Minu ettepanek on mitte jätta jälitustegevuse lubasid andvaid kohtunike üksi. Kohtusüsteem peab ise suutma hakkama saada järelevalve, kontrolli ja analüüsiga. Seetõttu kavatsen teha ettepaneku, et kõrgema astme haldus- ja kriminaalkolleegiumi esimehed omaksid järelevalvepädevust ja oleksid eeluurimiskohtunikega kontaktis.

Käsitlen ettekandes ka seda, kas põhiseaduslikkuse järelevalve otsuseid on parlamendi poolt täidetud. Tehtud on analüüs, millele tuginedes püüan välja tuua Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendite täitmise tendentsid. Tegemist on teemaga, mis erinevate riikide seminaridel ja konverentsidel pidevalt päevakorras on.

Lisaks saadan materjalidega ka ülevaate EIK lahenditest ja sellest, kuidas lahendid meie kohtusüsteemi iseloomustavad. Seoses aprillirahutuste lahendiga on kindlasti parlamendil selles osas küsimusi.

Kui KHNi liikmetel on ettekande kohta ettepanekuid või küsimusi, siis palun need mulle esitada.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

11. Ülevaade KHNi otsuste tabelis kajastuvatest poolleiolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kaidi Lippus

Lippus: Justiitsministeeriumil on KHNi otsuste tabelis mitmeid ülesandeid. Pean tunnistama, et selget eduraportit nende ülesannete täitmisel esitada ei ole, kuid töö nende ülesannete täitmiseks on kogu aeg käinud ja KHN on lühikeste ajavahemike tagant sellest ka hea ettekujutuse saanud.

Iseseisva otsustuspädevusega ametnike ringi määratlemise teemadel on KHNis erinevad eelnõud arutlusel olnud. Esiteks puudutab teema kohtujuristi pädevuse laiendamise temaatikat, mida KS muutmise eelnõu raames arutasime. Leiti, et teema on toores ning oleme lubanud küsimustega edasi tegeleda. Me ei ole veel jõudnud paika panna kohtujuristi pädevuse laiendamise tööühma edasist tegevuskava. Iseseisva otsustuspädevusega ametnike ringi määratlemise teema haakub ka personalistrateegiaga, kuid personalistrateegia raames küsimuste lahendamise tempo ei ole olnud piisav. Seda eeskätt põhjusel, et kohtusüsteemis on eri piirkondades samade ametigruppide funktsioonid erinevad. Harju Maakohu töhüsa õigusemõistmise pilootprojekt on toonud kaasa mõnevõrra segasemaid aegu, aga samas saavad projekti raames paremini selgeks ametnike tööülesanded, koostatud on ametnike ametijuhendeid ning läbi viidud arenguveestlused. Kohtujuristide

täielik rakendamine ja teiste ametnike pädevuse paikapanev võtab aega. Hetkel ei ole Justiitsministeeriumis ka personalistrateegia projektijuhti, vastav ametnik on vahetumas ja möödunud perioodil pidime oma personalispetsialisti tähelepanu pikalt ATSi rakendamisele suunama. Kinnitan, et kohtupersonali arengustrateegia on oluline teema ja kuigi Justiitsministeeriumi tööplaanis on strateegia valmimise tähtaeg 2013. aasta detsembris, peab tähtaja paraku edasi lükkama. Iseseisva otsustuspädevusega ametnike ringi määratlemisega kaasnev töö on samas ka ametikohtade klassifitseerimise raames mõnevõrra lihtsamaks läinud. Samuti mõjutab kohtujuristi pädevust seaduse tasandil ka see, mis saab kohtulikest registritest. Kohtute kodukordade ühtlustamise projekt on arenenud, Kadri Roos on analüüsi valmis saanud. Arutame seda analüüsi kohtujuhtide nõupäeval, mis toimub 05.06.2013. Kodukordade ühtlustamise ja personalistrateegia projektid on omavahel tihedalt seotud. Töötame süsteemi selgemaks saamise suunal erinevates projektides, aga detsembris 2013. a ei saa toimuda personalistrateegia tervikteksti arutelu.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

KHNi 71. korraline istung toimub 11.10.2013. a Justiitsministeeriumis.

Istungi lõpp 24.05.2013. a kell 13.00.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Rask
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Margit Veskimäe
Protokollija